Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашаrlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ◆ ШОАТТА, 15 ОКТЯБРЬ, 1983 ШУ. ◆ № 124 (6846). ◆ Мах 3 кеп.

ДИКА ЧУЕРЗАЕ ГУЙРЕ!

Назрановски района «Экажевский» совхозе массехк механизаторий звено к лаьрхIа коартолаш кхеси. Шерагара-шерага йоалаш ха дiа ме йода лакхлуш йоагiа цар из культура кхеэра опыти говзали. Цудухьа цхьа шу дiа а дихийтад коартолаш ялярен уж кхачахьалкхенга йохкарен плаваш дика тIахкхоачаш ца еш.

Коартолаш кхеча йоахка балха опыт караерзальча звеньевойх цаI ва Татриев Махьмад. Техника еза а еппа, механизатор волаш совхоза кхашка цо хьанала къахьега тхьоалагIа шу да. 1970 шу хьатIакхаччалца илатен доакъарен культураш, генараш хьалкхедечен уж чуэцачен хьинаре къахьегаш хиннав Татриев, хIаьта цул тIехьагIа, звено вIашагI а елла, коартолаш кхее волавенна. Толаме кхоачашъяьй из нерте латтача звенос вIеслатIчен иттагIчен пятилеткай планаш. Дика хьокхамаш гойташ къахьег механизатораша цхьайтталагIча пятилетка шерашка а. Къаьстта бокхха толам баьккхаб укх шера. 50 гектарех хIараче тIара 210 центнер коартолаш хьаяй плавагIа яха йоагIараш 115 центнер йолаш.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

СУРТА ТIА: «Экажевский» совхоза коартолаш кхеси вола звеньевой Татриев Махьмад.

И. ИЛИЕВА сурт.

Ялат а доакъар а

Тха звено ялата лаьрхIа хьажкIаш кхееш а. Цудухьа звенона чубоагIа механизатораш цу гIулакхе йоккха опыт йолаш ба. Цо новкъостал ду тхона халонаш эшае. Масала, хоаш ма дий укх шера совхоза хьажкIаш лелаераш чоалхенача хаоттаме хьалашка хьуэкъам кхебе безаш хиннилга. Аьтки доrlаш хилаизар. ХIаьта тха звеной деррига а кхаш хий декхаш мичад. Цхьабакъда, звенона кареrlдаьлар дика хьуэкъам кхебе. Цун баьхан да лаьтте леладдара культура лахкъаре массеза а оаха йоакхо еш хилар, деррига а кхешкере балхаш поацщеча, агротехнико дIадекхене заманка кхоачашдар.

ХIанз хьажкIаш чуэцаш а звено. План 23 центнер йолаш хIара гектара тIара оаха йоак 30 центнер фуалъяха хьажкIаш. Цул совгIа, дика хиннад гIед а. Цо торо зулийт боахам доекъарца IалашбIе.

ШоллагIа хьуэкъам чуэцара балхаш дика лел коллектива. Лакха оваерле йолаш болх бу хьажкIаш хьокхача комбайнаша. Дийнахьа 150 процент кхоачашъю механизатораша Гакаев Аьлмаден Муцараев Вахаси. Доккха дакъа лоац кхей тIара совхоза хьатта хьажкIаш дIакхуьхьача водителаша Жамхоев Iабдул - Вахьиден «Сельхозвоеторанс» праге совхоза новкъостал де венача Хакимов Хьусенен.

М. АНАЕВ.
Урус - Мартановски района «Гехинский» совхоза хьажкIаш кхееча звено звеньевой.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома XI пленум

Селхан, 14 октябре, г. Грозни областной партийни организаце арrlаваpa пленарни заседани хилар.

Цига дийнар «Социалистически къахьегама дисциплина тоаяре болх чIоагIбаре хьакъехьарча» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС совцам а, хIаьта иштта «КПСС ЦК хиннача вIашагIкхетаре парте ветеранашта хьаулттадаьча декхарашка хьежжа производственни а общественни а балха тайп-тайпарча сферашка цар лоархIам дIахо айбаре де эшараш а кхоачашдара даькъе областной партийни организацена хьалхашке латтача декхарех» яха дешам.

Хьалхарча деша хьакъехьа доклад йир парте обкома секретара В. Н. ДМИТРИЕНКОС.

Доклад юкцаш къамальаш дир А. Н. ВОРОНКИНА — парте Грозненски райкома хьалхарча секретаре, В. М. ШАМАРДИНА — Грозненски горисполкома председателa, Р. М. ХАЧАТУРОВА — «Грознефть» объединене генеральни директора, В. И. ФИЛЬКИНА — Грозненски мехкдаьтта института доцента, С. БАКРИЕВА — Нохч-ГIалгIай цементни завода клестам йолча цийнка машиниста гIоичас, З. А. ЯНДИЕВАС — парте Ачхой - Мартановски райкома хьалхарча секретара, Г. Г. ОЛЕЙНИКОВА — облсовпрофа председателa, А. В. ХЛИТА — производственно - технически буровано управлене начальника, С. Х. ШАДИЕВА — персональни пенсионера, М. Т. ТОХОВА — «Назрановский» совхоза слесара моториста, Г. Г. МАХАУРЕ — парте Надтеречни райкома хьалхарча секретара, В. И. МАГОМАЕВА — персональни пенсионера, И. А. АЛБАСТОВА — юстице министра.

Букеоцдаш къамаьл дир парте обкома хьалхарча секретара А. В. ВЛАСОВА.

Пленумо организационни дош дийцар.

Дийцача дешаех КПСС обкома пленумо доагIаш дола совцамаш тIаийцар.

Пленумо КПСС ЦК хиннача вIашагIкхетаре парте ветеранашта хьаулттадаьча декхарашка хьежжа производственни а, общественни а балха тайп - тайпарча сферашка ветераний лоархIам дIахо айбара организационни а пропагандистски а мероприятей план чIоагIийр. Нохч-ГIалгIай обкомера партен къахьегамен ветераний республикански совет чIоагIийр.

Пленума совцам бир XVIII Нохч-ГIалгIай областной конференци карарча шера 24 декабре чакхйоаккхаргьй, аьлла.

Пленумо организационни дош дийцар. «Сердало» яхача республикански газета редактор хинна Т. А. Тебоев пенсе вахарца цу декхарех мукъаваьлийтарх.

«Сердало» яхача республикански газета редактора чIоагIийр О. В. ГАДАБОРШЕВ.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкомера партен къахьегамен ветераний республикански совет

СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛЬ

ФИЛЬКИН В. И. — академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Къахьегама ЦIеча Байракха ордена Грозненски мехкдаьтта института КПСС исторе кафедра доцент, Ленински район.

СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛА ЗАМЕСТИТЕЛАШ:

ЛЬЯНОВ М. К. — союзни лоархIама персональни пенсионер, Ленински район.

МАГОМАЕВ Б. И. — моттигерча лоархIама персональни пенсионер, Ленински район.

СОВЕТА СЕКРЕТАРЬ

БАРАНОВА Н. М. — моттигерча лоархIама персональни пенсионер, Заводской район.

СОВЕТА ЧЛЕНАШ:

ДЬЯЧЕНКО К. И. — союзни лоархIама персональни пенсионер, парте ветераний Грозненски городской совета председатела заместитель, Ленински район.

ИМАЕВ М. М. — пенсионер, Урус-Мартановски район.

КАЗАЛИЕВ С. К. — республикански лоархIама персональни пенсионер, Ленински район.

КУЗЬМИНОВ Н. И. — моттигерча лоархIама персональни пенсионер, Шалински район.

КУЛАЕВА О. А. — союзни лоархIама персональни пенсионер, Ленински район.

МАГОМЕТОВ Т. — пенсионер, Октябрьски район.

ПЛИЕВ С. А. — пенсионер, Назрановски район.

ПОГОРЕЛОВ К. П. — пенсионер, Шелковской район.

ПОПОВ П. Ф. — республикански лоархIама персональни пенсионер, Гудермесски район.

САИКО В. Ф. — союзни лоархIама персональни пенсионер, Старопромысловски район.

ЧАГАЕВ А. А. — республикански лоархIама персональни пенсионер, Грозненски район.

Геттара дукха вай мехкахой ба бIаьшера гIишло — БАМ — хьальеча къахьегаш. Хьинаре, лакха хьокхамаш гойташ, общественни вахаре дика дакъа доаццаш, шоай заданеш тIаийца дакхий социалистически декхараш дагIа а дика кхоачашдеш болх барах доккха сий даьккхад цар вай республика. ОагIох оагIув а теха Советски Мехка дерригача къамий вошалла цхьана цхьан мугIаре а латташ къахьегаш ба дукха нохчий гIалгIай.

«Мостострой-10» тресте коллективе массанена а дика вовзаш ва № 43 йолча тIаьш доккхача отряде бетон вIашагIъувча установка тIа болх беш вола оператор Ванкаев Рамзан Джемалдинович. Цо кийчъю бетон хоача боаране еррига компоненташ йолаш, из боагIача марках кийса йолаш кийчъь хилварах тийша да вах чубахача кIеной тховнаш тIа туллача, тIаьш доххача йохийтача панелей, плитай, ригелий, кхыча аьшкабетонни изделей дикал лакха хилар. Цудухьа дукха терко е езаш, кадай хила везаш вз из болх бу car.

Уж еррига дика овзаш йоахкаш вa вай мехкахо Ванкаев Рамзан. Соахка апрель бетта вIашагI а елла БАМ хьальеча дакъа лацара яхача Нохч - ГIалгIай комсомольски отрядана кхаьчаж из цу лоархIамеча гIишлоне. Шие укхаза къахьегача 1,5 шера ший гIулакха бокъонца вола говзанча а хинна дIаэттав дакя хьалхалаттарий мугIарашка хьавоагIаш вола вай къона мехкахо.

СУРТА ТIА: бетон кийчъеча установка оператор Р. Ванкаев.

Ю ЕМЕЛЬЯНОВА сурт.

● Декхараш кхоачаш миштa ду

БАЬЦАДААРАШ КХЕДЕРИЙ ТОЛАМ

Ачхой - Мартановски района «Урожайный» совхоза бригадира, КПСС члена Хуркаева Совдата дика хетар хиннад. Коллективни подряд юкъе а йоалаяь, хьинаре къахьегача цо кулгалдеча бригадо толам баьккхаб. 1 август хьатIаотташ баьцадаараш кхедераша кхоачашъяьй нарсаш, кабачкеш, кхы тайпа продукци яьккхара а пачхахьалкхенга йоккара а укх шерара планаш.

Цул тIехьагIа болабелар помидораш чуэца. Уж дукха яр. ХIара дийнахьа хьалохьайора бIаьш центнераш. Помидораш дIакхухьийтар тикашка йокха а «Ассинский» консервни заводе а. Планаш тIаийца декхараш дикка тIехкхоачашдаьдаьде а хIанз хIара дийнахьа дукха помидораш хьалехьаю болхлоша.

Совдата бригадо 51 гектара тIа хьалкхедаьд баьцадаараш. Мехка Кхачан программа кхоачашъеча ма хулла доккхагIа дакъа юкъе даьхьара шоай собране бригадерча болхлоша декхар тIаийцадар хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 220 центнер баьцадаараш чуэца, планагIа 170 центнер долаш. Цу хьакъехьа собране къамаьлаш дир дикка ха яха болча кагийча наьха хьехамчаша Зелиханова Жовзанен Махмудова Хамсатен, механизатора Мапшгов Хасбулата, комсомолкас Арцуева Анжелинас, Мусаева Тамарас.

Из декхар кхоачашдара шоай плантацешка дукха къахьийга дийзар цар. Халонех бIукъожабаь цхьаккха а болхло гIехьашка валанзар. Шоай къахьегама дисциплина кхы тIа чIоагIа а еш, цхьанкха саго хIама ала ца дезаш барти цхьоагIон хинна нарядаш йоацача хьисапе къахьегар беррига болхлоша.

Цудухьа вIаштIехьдоалар деррига балхаш агротехнически бокъонаша дIа ма декхара дикеи сихеи чакхлаха. Оасарах цхьаккха хIама дацар цар кхашка. ХIана а цIена да уж. Оасар ца хилийтара минеральни удобренеш а тосаш диазза культиваци яькхар болхлоша. Лаьтта кIаьд а деш кхоазе кулг-каре целашша оасар де а дийзар.

ЛертIа чакхдаьхар зене йолча хIамашта дукьалара балхаш а: баьцадаарашта шозза бордоски яха молхаш техар, хIаьта совка оалаш дола лазар ца хилийтара долаш доалхача химикаташца обработка йир.

— Хуркаева Совдата бригаде санна баьцадаарашта Iуналдир дукхагIча бригадашкарча болхлоша, — яхаш дувц совхоза керттерча агронома Мутулаев Аьхмада. — ХIаьта цхьайолча бригадашна ший ханнахьа кхашка обработка йинзар, из бахьан долаш цар баьцадаараш эсалагIа а хьийкъад. Планаш кхоачаш-м ергъя цар. Бакъда, Хуркаева Совдатеи Эхаев Салауден, Лойтаев Ширапе санна 150 пропентага дIакхоачаш шоай планаш кхоачашгъергъяц.

Белгалдаьккха доагIа, еррига совхоза 11 бригада цхьатарра хьалаш долаш къахьегаш хилар. Цо хьахьокх баьцадаараш кхедеча долча кхоачамех биэза пайда эцаш ца хилар. Торо хиннай дукха дукхагIа уж хилийта.

Таханарча дийнахьа совхоза болхлоша шера план кхоачашъяьй аьнна ала йиш йолаш да гIулакх. Пачхахьалкхенна дIадешнад 10 эзар тонн гартта баьцадаараш. ХIанз а хIара дийнахьа 120 тоннага дIакхоачаш помидораш, хохаш, ябакхаш хьагулъю шига. Кастта чуэца йолаергья 110 гектар дIалоацаш йола кхачан свеклаши кабуци. Уж а геттара дика хьийкъай.

— Укх шера пачхахьалкхенга 13 эзар тонн баьцадаараш дохка лерхI оаха, — йоах совхоза директора Гиреев Султана. — Тlаккха тха вIаштIехьдовл цхьайтталагIча питилетка кхаь шера планал совгIа 1—1,5 эзар тонн баьцадаараш дIадала.

ХIаьта мел лургда уж хьалхалаттача бригадо? Хуркаевас хьайийцар ший «къайлеваш»:

— Укх шера цаIи ахи эзар тонн баьцадаараш дохка лерхIаш да тхо — ялх бIаьтонн планал совгIа. Цудухьа цхьаккха хIама ца дойташ уж чуйица дaха а гIерт.

Бригадира дIахо дийцар, дега чIоагIа цатоам а хулаш, кхаьчачул тIехьагIа кхай тIа хьалхьа нарсаши кабачкеши тинашкеи консервни заводашкеи шоай ханнахьа дIа ца яхьийтарех уж талхаш моттигаш нийсъенна хиларах.

Массане а яхар цаI да: хьагIакхьчай совхозе баьцадаараштa переработка ергйола цехи кхы тIа эшаш дола гIирсаш хьаде дезаш йола ха. ТIаккха вIаштIехьдаргда цхьаккха хIама а ца дойташ хьалхедаь баьцадаараш чуйица даха. ТIаккха лакхлургда коллективни подрядагIа къахьегаш болча болхлой алаш а.

Б. ПРЕМЫСЛЕР.

Тахан — Коммунистически субботник

Кхояьча энерге чотагIа

Коммунистически къахьегама тIехьара болам дIабоалабаь 25 шу дизара хетадаь Коммунистически субботник да тахан Ахриев ГIапура цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» заводе.

Шоай массазарча моттигашка болх бе араваьннав 500 совгIа car, завода лаьрхIа гIишлош хьалъеча, коавларта лостам беча, гаьнаш, кIотарташ дIайогIаш хургва 400 car, хIаьта тиша аьшк гулдергда 50 гIаргIача саго.

Заводчаьлаша тахан болх бергба кхоаьча электроэнерге чотагIа.

Тахан арахецаргйолча товарни продукце боврам 20 эзар сом ба, цул совгIа нормативно-цIена продукци 5 эзар сома маьха я. г. Орджоникидзерча ОЗАТЭ заводаца болхлой делегацеш дIаюха а яхийта «доттагIлен вахта» дIаьхош я тахан «Электроинструмент» завод.

КПСС ЦК Политбюро

АргIанарча заседане КПСС ЦК Политбюрос чIоагIдир Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 66-гIа шу дизара хетадаь дола КПСС ЦК ТIахьехам.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума указанешка хьежжа информационно-пропагандистски балха идейно - политически чулоацам а контрпропаганда вIаштIехьйоаккхилга а дIахо тоадара, массови информаце средствай а идеологически ведомствай а, балха чурча а арахьарча а вахара актуальни проблемай хьакъехьарча цар выступленешта, империализма идеологически диверсешта, цул антисоветски а антикоммунистически а де лерхIарашта духьаларча къовсама координаци елга чIоагIдара тIаерзаь цхьайола мероприятеш белгалъяьй Политбюрос.

КПСС ЦК моттигашкара ухача хоамаццa а письмошца а дувзадена, Политбюро хьежар корта болаш бахьан а доацаш къахьегамхой производствана тIерабахара факттаех долча дешага. Белгалдаьккхар, пятилетна ер шу чакхдаккхарца, хьувнъам чуоларца, керттера фондаш болх бе йолаялийтарца, Iан кийчо ярца бувзабенача балха юкъе къахьегамхоша кхотабенна дакъа лапарал совгIа, хIана а лелаеш я производствана чIоагIа ца эша тайп - тайпара саготa доаца балхаш дара нах тIерабахара практика, аьнна. Цхьайолча предприятей, гIишлоний, учреждений кулгалхоша, моттигерча органаша тIатеIIа къовсам лоаттабац тайп - тайпара совещанеш, слеташ, хьажараш, спортивни яхьаш еш балха ха йоалрца. Юрта шефски новкъостал дара юкъеозача болхлой, гIулакхерча ваьха къахьегам боагIача бесса вIаштIехьа ца боаккхаш кIезига моттигаш хилац. Цхьабола боахма кулгалхой шоай мехьяа, производство вIаштIехьйоаккхачара кхоачамбоацараш ха чакхъьяна чул тIехьагIа балхаш дайташ а штурмовщина еш а хьуле тIерт. Из деррига а Iаткъ производственни гIулакхашта, дисциплина мелъю.

Республикански а моттигерча а партийни организацикара, министерствай а ведомствай а кулгалхошкара КПСС ЦК Политбюрос дIадийхар цу лоархIамеча гIулакхе порадок оттаелга, производство вIаштIехьйоаккхилга тоадара даькъера парте дIадехараш лоарзагIа ца доалийташ кхоачашдар Iалашделга. Белгалдаьккхад, шоай керттерча балха тIара баханза ца боалаш нах тIерабаьхача, оасаре, эффективни къахьегара деррига хьалаш Iалашде дезилга. ВЦСПС, профсоюзий центральни комитеташтен советаштен хьалхашка декхар оттадаьд болхлой къахьегаха а салаIара а режима оттебу тIахьожам чIоагIбе, уж дешаш къестадеча хана дукхагIа йоаххо е, принципиальность хилийта, аьнна.

СССР законий Свода тIа болх дIахо барца дувзадена Политбюрос хьажа а хьежа могайнр социальни дегIаахара, культурах долча законодательствана дIахо кодификаци яра, советски гражданий социально - экономически бокъонаш Iалашъяра гарантеех йола предложенеш.

КПСС ЦК Политбюрос йийца а йийца могайнр новкъосташа К. У. Черненкос а Б. Н. Пономарева а Алжира Къаман Кортамукъален Фронта парте М. Ш. Месадия керте латтача делегацеца ьяча переговорий итогаш. Белгалдаьккхар, цу переговораша а уж ярах кулгаш язъдаьча документаша а дунен тIарча хьала керттерча проблемаех шиннa а партешта хетараш цхьатарра хилар хьахьокхилга, уж позитивни лоархIам болаш хургъя КПСС а ФНО а, Советски Союза а Алжирски Халкъа Демократически Республикана а юкъе доттагIлен вIаши цхьана гIуллакхаш леладелга дIахо дегIадоаладара.

Политбюро заседане иштта дийцар вай мехка чурча вахарен дунен халкъашта юкъерча хьален кхыдола дешаш а.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

Наха эша дика товараш дукхагIа арахецара тIехьа социалистически яхь йоаржаяра Ф. Н. Самойлова цIерагIча Ивановски хлопчатобумажни комбината, кога гIирс беча «Заря» яхача Московски производственни объединене, «Юность» яхача Дмитровски производственни швейни объединене, КПСС XXV съезда цIерагIча Ворошиловградски трикотажни фабрика, «Уралмаш» яхача производственни объединене, «Вильнюс» яхача мебельни комбината коллективаша дIадоладаьча гIулакхах

Наха эша дика товараш дукхагIа арахецара мехка социалистически яхь йоаржаяра тIахьийхача а 1984—1985 шерашка доккхагIа дола декхараш тIаийцача а РСФСР текстильни промышленноста министерства Ф. Н. Самойлова цIерагIча Ивановски хлопчатобумажни комбината, кога гIирс беча «Заря» яхача Московски производственни объединене, РСФСР яйгача промышленноста министерства «Юность» яхача Дмитровски производственни швейни объединене, Украински ССР яйгача промышленноста министерства КПСС XXV съезда цIерагIча Ворошиловградски трикотажни фабрика, езача - йоккхачен транспортни машиностроене министерства «Уралмаш» яхача производственни объединене, Литовски ССР мебельни хьу чакхIоахачен министерства «Вильнюс» яхача мебельни комбината коллективаша дIадоладаь гIулакх КПСС Центральни Комитето къоабалдаьд.

Къахьегама коллективаша арахеца продукци ма могга дикагIа хилийтар духьа нерда импульс ялар, советски халкъа вахара хьал дIахо тоадара доаттIаш дола дакъа юкъедахьар санна лерхI КПСС ЦК-ас из патриотически дIадоладаьр.

Союзни республикай компартей ЦК-шта, парте крайкомашта, обкомашта, горкомашта, райкомашта, юкхьанарча партийни организацешта, союзни автономни республика Министрий Советашта, халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомашта, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК, министерствашта а ведомствашта а тIадиллад вай хакарча толашагIа йолча образецашка хьежжа, хургдола халкъа эша товараш дукхагIа арахецара болхлошта, бригадашта, цехашта, предприятешта а производственни объединенешта а юкъе социалистически яхь йоаржаяра организаторски а политически а болх белга. Предприятей, Iалмантохкамий, конструкторски, моделирована еча организацей коллективай низаш тIадерзадолда дIахо а товарий ассортимент шеръярах дикагIа хилийтарая, уж дукхагIа арахецара, наха чIоагIагIа хоатташ-лехаш йола хIамаш кийчъяра а карадерзаяра а. Фабрикаш а заводской а марка сийна хьалхара лакха бахктовдаш профессиональни курали хургйолаш кхетам бала беза предприятей болхлошта.

Газетий журналий редакцешта, телевиденеи радиовещанеи СССР Пачхахьалкхен комитета тIадиллад социалистически яхье коллективашта карагIдаьнарех хаа-ханнахьа дувцилга, производстве хьалхалаттарий опыта шерагIа пропаганда елга, предприятей болх кIоаргагIа тохкилга, цар гIуланхаш лерттIа дIадовзийтилга, халкъа эша товараш дикагIа хилийтарал уж дукхагIа арахецаран тIехьарча къовсаме къахьегамхой творчески хьинар дегIакхувлара новкъостал делга.

ЯХЬ—НАЬХА ДИЙНА КХОЛЛАМ

Ухх деношка вай мехка доьду коммунистически къахьегама болама 25 шу дизар. Цу болама чуйоьхки бІаьш предприятеш, учреждениш, организацеш Іалашйа-те дукха цехаш, бригадаш, иштта вкарш пай ба вай республика.

Тахана оха кепатехача статье уй дуьц коммунистически къахьегама тІехьарча болламо хьабсача сийлахьча наьхьах.

Дукха ха йоццуш ЦК КПСС тІаийцача «Социалистически яхь, цуьн итогаш яра практика вІаштІехьйоаккхита, котбаьннарашта поощренеш елга эргадаьккха тоадара хьакъсхьарча» социмо къаьстта теркам тІаэзаб хьалхалаттарий дикагІйола опыт шерра йоаржаянза яра иц хилара.

1983 шера 13 октябре 25 шу дизад коммунистически къахьегама болама. Социализм гІулакх санна турпалча болхлой класса юкъе хьахина бола из сиха дІабаьржар массе а йолча халкъа боахама сферашка. ХІанз из лакхера, эггара аьржа йола социалистически яхьий кеп хинна дІаэттаб массанаьа. Ерригсоюзни социалистически яхьо чулаьца волча 110697900 сагах 71100300 саг цуьн доакъашхо ва. 34293500 саг коммунистически къахьегама ударникаш ба. ХІаьта вай республике коммунистически къахьегама болама чуйоахаш 572 предприяти, учреждени, организаци я, 3158 цех, 8591 бригада я, 209378 саг ва. Лоархіаме йола аванеш лелаеш 43 предприяти, 1022 цехи 3365 бригадех я. 100 эзар таргга саг коммунистически къахьегама ударникаш ба. Цо хьахьокх цу яхьа къаьгга бола политически лостам. Коммунистически къахьегамах нийса кхетам луш йола, дукхача адамашта юкъе къахьегама турпалал хьалкхееш йола школа я из.

Коммунистически къахьегама болама практике хьахьеккай ший совленаш.

Экономически даькъе из хьалхагІа гучайоал къахьегама овсарле лаккагІа хиларца. Тайп-тайпарча мехкарча городашка а районашка а (Москве, Ленинграде, Свердловске, Киеве, Горьке, Ростове, Грозне, иштта кхычахьа а) даьча дукхача тохкамаша белгалдоаккх коммунистически ударникий балха овсарле 10—15 процент лаккагІа йолга. Тохкамаша иштта гучадаьккхад коммунистически къахьегама болама доакъашхошта юкъе кхозза-дизза дукхагІа боага рационализаци а изобретенеш а еш бола нах кхыча болхлошта юкъерчарел.

Политически сфере из белгалдоал болама доакъошхой общественно - политически хьинар гойташ хиларах, вешта кхыболча болхлошта юкъерчарел 75 процент тІех хул уж.

Моральни сфере из гучадоал коммунистически къахьегама коллективашка коммунистически мораль сахагІа чІоагІлуш, сакхетам дикагІа тоелуш, кердабоалаш хиларах, самалаш тоаялярах, керда Іаьдалаш чІоагІдаларах. Моральни кодексо дІадехараш укказа вахара норма а хиле дІаотт.

Коммунистически хьисапе къахьегарах йола ленински идеяш вахаре кхоачаьярах дола масал а хинна дІаттай тахан коммунистически къахьегама коллективаш.

Ткъаь пхиъ шера практико вІашагІтехай коммунистически къахьегама болама опытах йола, кхыча социалистически яхьа тайпашта накъаргйола дукха методаш, средстваш, формаш.

Йоахка а пайдане а опыт гулъьай цу даькъе вай республике а.

Коммунистически хьисапе къахьегара болама опытаца кхыйола яхьаш йІаьхий яра эггара даьржа а шийболаш а да коммунистически къахьегама ударникаша лоашпа цкьана болх беш болча шоай новкъостапта (шоай патриотически болама юкъе боацачарна, кхыча яхьий тайпанга дакъа лоацаш болчарна) дика влияни еш хилар.

Укх тІеххьарча шерашка шерра даьржа да хьехамчал. Из доладаьраш ба Социалистически Къахьегама Турпалаши коммунистически къахьегама ударникаши. Шоай маьслаца цар Іомабу къонабараш коммунистически хьисапе къахьега. Хьалхара хьехамчаш бар Ф. Л. Колесников, Л. Э. Барахоева, Т. Б. Летковская, М. П. Ушакова, Н. М. Ведерников, М. Н. Радченко, иштта кхыбараш а.

Башха-дика хьехамчаш болаш балхаш деш ба дукха коммунистически къахьегама ударникаш. Дика хьехамчан сийле йолаш ва М. С. Невежин, В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода оператор. Цо хьехам тІийнача дукхачарех производстве хьалхе лелаеш цехий кулгалхой хиннаб. ДикагІа болча хьехамчех ца я Грозненски ремонтно-механически заводе мастер йола А. К. Енгулатова. Цун новкъосталаш итташ болча производственникаша специальностІаш караерзаьйй, производствен кулгалхой хила Іомабеннаб. А. К. Енгулатовий опыт белгальькка йийцай КПСС Старопромысловски райкома бюрос.

Республика предприятешка 90 процент хьехамчаш бола къона болхлой кхоачаьеш а тІехкхоачашъеш а ба шоаш хьадвтуш план, хІаьта царех дукхагІа бараш чІоагІагІа къахьегама дисциплина йолаш а ба. Иштта влияни ю хьехамчаша къонача болхлошта коммунистически хьисапе уж къахьегаш хургболаш.

Пайдане хиннад коммунистически къахьегама коллективаща кхыча предприятей, колхозий, совхозий коллективашта леладу шефство лоаттаелга а. Вай республикера коммунистически къахьегама дукхагІа йола предприятеш колхозашта совхозашта шефство лоаттадеш я. Социалистически Къахьегама Турпал волча Н. А. Эсмухамбетове кулгалдеча коммунистически къахьегама бригадас дикка гІо-новкъостал ду «Шелковски» племзавода из Іуний бригадашта, царех дукхагІьяраш хІанз коммунистически къахьегама коллективаш хиннай.

Патриотически болама опытаца кхы тайпара йола лхьаш а йІаьхий яра чІоагІа пайдане а коммунистически къахьегама школаш, 27 миллион саг деша вагІа цар чу вай мехка. Нохч-ГІалгІайче укх дІадодача дешара шера цар чу деша вагІаш ба 57 эзар саг. Цига цар Іомаю балха хьалхалатта методаш. ЛадувгІачарна хьалхашка къамаьлаш деш хул коммунистически къахьегама ударникаш, цар юкъ шоай производственни а вахара а опыт.

«Грознефтеоргсинтез» яхача объединене болх беш я 252 коммунистически къахьегама школа, цига Іомалуш ва 5205 саг. Укхаза болх беш а дакъа лоацаш а ба дукха пропагандисташ, хьалхе лелаераш, новатораш, коммунистически къахьегама ударникаш. Коммунистически къахьегама дикагІа йола школаш лоархІаш я СССР 50 шу дизара цІерагІча химически заводера яраш, цар пропагандисташ ба В. Д. Аганисяни С. В. Гульванскийи. Дукха дика коммунистически къахьегама школаш я «Красный молот» яхача заводе а. Э. Р. Фанеевс кулгалдеча коммунистически къахьегама школе шерра доаржадаь да хьалхалатта къахьегама методаш Іомаяр. Цигача Іомаьвй лотораш дарем хоттарийн керда метод. Цига деша вагІача Б. П. Аветисянца ший тайпара тоаьвй из метод, из бахьан долаш 11 эзар киловатт-сахьат электроэнергена кхом бу шера. Школе деша багІарех кхаь даьнгаь цаІ коммунистически къахьегама ударникаш бац. Дисциплина чІоагІъяра а инициатива лакхъяра а Іомалуш ба школа ладувгІараш. Мехкдаьтта аппаратуре цех я комплексни бригадаш а хьалха йолеennар.

Коммунистически хьисапе къахьегара болама спытаца кхыдола яхьа тайпаш дІаьхийдар геттара чІоагІа шер а ду доккагІа а хул ленински коммунистически субботникаш даркьа. ХІана аьлча, цу деношка балха арабуал республике мел бола къахьегамхой. Коммунистически субботникаш долча хана коммунистически къахьегама коллективашеи ударникашеи шоай хьохамца берриге а къахьегамхой тІахьех лекха овсарле йолаш къахьегара. Иштта дар Владимир Ильич Ленин ваь 113 шу дузача ден сийна хеталдаь хиннача Коммунистически субботнике а.

Коммунистически хьисаперча къахьегама болам боаржабара чІоагІа лоархІане да коммунистически къахьегама ударникаша кест-кеста слеташи совещанеши еш хилар, къаьстта республиканским слеташ. Цига дувц шоашта хетараш, дІахо дегІаба безача болама наькъаш тохи, кхайкаралаш тІаэц. Геттара дика ба цу хьакъехьа коммунистически къахьегама ударниний слеташ предприятешка, колхозашка, совхозашка чакхдоахаш хилча. Цига хьадда дувца торо хул яхье баьннача опыт дІа-тьа аларах. Цунах лаьца ала деза тІеххьарча хана цу тайпара болх мадаме лоархІаш ца хилар юкъера дІадаккха дезилгах.

Коммунистически хьисапе къахьегара болама опытаца кхыдола яхьа тайпаш дІаьхийдара боккха аьттув боадийташ я хьалхалатта коллективаш а коммунистически къахьегама ударникаш а. А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коммунистически къахьегама коллектив яр комплекси эффективность лакхъяр дукха духхьашка яхь дІайолаьяр. Из шерра хьаллавцар ерригача мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте.

Грозненски вагонии депо коммунистически къахьегама коллективо, кхайкара дар ударни вахте отта, аьнна, Грознерча болхлой класса Цеча Байракха орден енна 50 шу дузача ден сийна. Из кхайкарал хьаллавцар грозненцаши, планал тІех 1.5 миллион сома продукци, хьа а я. арахийцар цар.

КПСС XXV съезда социмаша чІоагІа айдир массе а болча къахьегамхой балха хьинар. Вай республике маькхера болам дІаболабир коммунистически къахьегама предприяте цІи яккхара къовсам лоаттабеча СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически заводо. Цо дІайолайнр ший яхь «ХІара балха дения — дикала Знак» яхача девизаца, цо хьоайир, къовсаме оттайир коллективаш производственни план кхоачашъяра а тІехкхоачашъяра а. ХІаьта КПСС XXVI съезда социмашта жоп луш керда инициатива хьахеллар химзавода коллективо, из яр «ХІара балха дийнаьа хьедер дукхагІа хилийта» яхаш, из хьаллавцар республике [...].

Коммунист Г. А. Шулкин керте латтача бурувдеттача бригада коммунистически къахьегама коллективо кхайкарал дир республикерча масса болча бурувдеттарашка, яхь доацаргья ший аьнна, шера 5000 метр кІоарга долча лоамен тІоанех чакхъяргйолаш хІара бригада, хІаьта пхи километр кІоарга йола скважинаш хьаьра боах цхьан шеран ах шерал йистебоанкхаргболаш. Из гІулакх чІоагІа хьаллавцар республикерча бурувдеттарашка. ХІанз из дІадоладаьчар хьохкамел а тІехбаьннаб цхьабараш. ХІанз шера — «пхи эзар метр» аьхчар «Грознефть» объединене шера йоахаза проходкий кхоалагІа дола дакъа хьу. Цу болам хІанз 15 эзар саг шийна чу вІашагІтехав. хІаьта царех 10 эзар коммунистически къахьегама ударник ва.

Социалистически яхь йІаьхий яра коммунистически къахьегама болама керттера функция я, дегІаенача социализма хьашташка хьежна, цо цар формаш кердача чуьлоацаца хьалйизар. Патриотически болама йоккхача опытаца кхы дІахо мел йола яхьаш йІаьхий яро йиш хулийт цун ший лакхагІча лагІа тІа отта, боккхагІа чулоацам болаш хила, ерригга цун сагІонаш кІоаргье.

Н. АЛЕКСАНДРОВ,
исторически Іилмий кандидат.

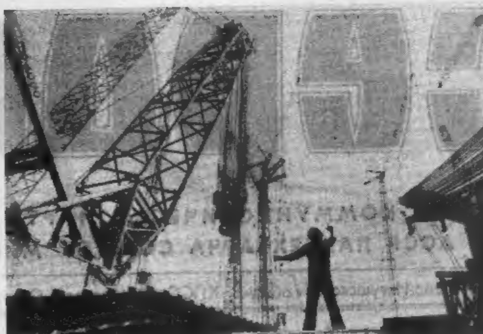

БАКУ. — Гаргакхоечаш латт, КПСС XXVI съезда решенегІа хьалхе белгалъяьча кІоаргтача хи чу лоаттаду боахам деча завода керттера производственни корпус болх бе йолаакхийта лархІа ха.

Здани хьалъярца цхьана гІишлонхой ба оборудовани сихдаь вІашагІйоллаш. Шу чакхдоаллаш хьалхара продукци — форда чура бовхаш кийчдара эша турбени къаьстта йола узлаши — арахеца йолаш лархІац. Предприяте хІара шера 60 эзар тонн платформа арахецаргья.

Завода хьалхара аргІа болх бе йолаалийтара за гиргайоалие гІо ду республика промышленни гІишлонъяра министерствон № 7 йолча тресте — гІишлон генподрядчика — ерригге хІанза аьнна йолча коллективашка юкъейоалаьча бригада подрядо.

СУРТА ТІА: гІишлой хьалъечара «дарвинкар».
О. ЛИТВИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ПРОФЕССИ ЕЗАЕННА

Грозненски трамвайно-троллейбусни управлене чуйоагІача трамвайни депо кІедига бец йиза шоай балха говзал карааерзаьй. кхьчарна хьоккам телаш бола нах.

Царех цаІ я Барахоева Батьудина Людмила. Дехьашка укказа балха йоагІача хана цхьаькха балха опыт яцар Людмилай. дукхьал 6 бетта йола водителий курсаш йистеяхар мара. Дукха дар из ховраш, из довзараш. Иштта йиъй депо дукха безам хержача наькъ тІа нийсделар массеха хаттар: доархІаергІий-теш со балхах, хургбий-теш хьехам бола нах. хІаьта юххера а мишта тІаэцаргья-хьогІ коллективо?

Дукха халонаш нийсьеннай Людмилай балха тІа. Бакъда, депо къовбалбеш каралаьца нийсд желла хала бале а безаш хул.

Барахоева Людмила хІанз ше я хьехамча.

Шийтта шу да Барахоева Людмилас «Авари ца еш болх барах» аха лиах лелаю. ХІанз цунга 3-чен 4-чей степена уж енанаш я. хІаьта кастта 2-ча степена яр лургйолаш а я.

Грозне эггара хьалха трамвай дІайолаллара 50 шу дузаш соахха дика хьехамча хиларах тарра Барахоева Людмилайна Нохч - ГІалгІай АССР коммунальни боахама министерства Сийлен грамота елар.

Трамвайни депо ерригаш а 4 колонна я. ХІарие чу 60 саг воагІа, хІаьта царна юкъе Барахоева Людмилас кулгалду кхоалагІа йола колонна белггала я. ХІана аьлча нига масарел кІезигагІа я къахьегамен производственни дисциплина толхаьл моттигаш. балха тІа авареш хинна моттигаш.

Общественни вахаре хьинаре даькъа лацарах, наьха хьаштеш шийчарел по лакхагІа лоархІаш хиларах Барахоева Людмила новкъосташа тешам а беина Грозненски горсовета депутатала хержар. Шийх новкъосташа бенна из боккха тешам бакъбе гІерташ ший хьинари икан кхоадап Людмилас.

Цо халкъа депутата декхараш доагІача бесса кхоачашдарах хІанз трамвайни депо водителий бераш дерригаш а хІанз дац аьнна берий беша, яслешка дІаийсдаь да цхьаькха а да Барахоева Людмила ше депутат хиларах тарра кхоачайдеш дола декхар. Трамвайни депо дукхача шерашка болх а баь хІанз пенсе болча наькха вахара хьал миштад. царна эшар фуд хьожаш дукха боля бу цо.

ТІаккха ше хьехамча хиларах тарра цо ший колонне вІаштІехьдаькхад укх тайпара дика гІулакх а. Ховаш хиллара, депо болх беча водителашта юкъе дукха ба кагий бераш дола дай-ноаной. Цудухьа ше кулгалдеча кхоалагІча колонне Людмилас «рационализаторски» предложени юкъейоалайир, Іуйрийна 11 сахьат даьлча гІоне делаьча тІехьагІа 3 сахьат даллалца йолча хана кагий бераш дола ноаной шоай берашка хьажа цІаухартболаш.

ХІаьта трамвайш сийца латтаргйоацаш цу юкъа хьехамчаша бу болх. ХІанзалца хьа цига дагга деха хІама дац из. Цудухьа Барахоева Людмилайна салаш дола баркал мах баь вартвоацаш да.

Барахоева Людмилас болх беча колонне кхыча колоннашка санна вІашагІъелла профилактика совет я. ХІаьта во хьал да балха дисциплина толхаьль колонна водитель нийслей, тІаккха нийслап ала а дап. Дукха ха йоацаш къахьегамен производственни дисциплина толхарах укказа дийцар водителе Манучуров Эдуарда дош Ма чІоагІа эхь хетийташ къамаьл дир цунца Людмилас. ХІанз из дикагІа болча производственникашта юкъе а лоархІаш болх беш ва.

— Эггара халагІа, чоалханегІа йола участок я тха 56 ир. ГоаватІа бола водителаш мара лела лоархІабац цига. — йоах депо начальника Лазаренко Виктор Ивановича. — ХІаьта Людмила дукхагІча даькъе цига хьежаю оаха.

ЦІаккха а дагара дургдац Барахоева Людмилайна ше сийдолча Ленина парте мугІарашка дІайийна ди. Из дар массеха шу хьалха. ХІаьта коммуниста цІи лакха лоаттаеш хьайоагІарех я трамвай водитель Барахоева Батьудина Людмила.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

ИЙРЧА ІАЬДАЛАШ ВАЙНА ЭШАЦ

Советски Іаьдала хьалхарча шерашка дена моттигерча зене долча Іаьдалий Іотт ъам дикка бохабир, баьдда, бергга а дІабаккха гаьна бар, хІана аьлча, бІаьшеренашка чІоагІденна даьтта Іаьдалаш лоацдаьча хана хала да цкъа тохарца дохаде. В. И. Ленина аьдаьд: «Учреждени хІама техача сихха йохае йиш я, бакъда Іомадаь хІама цІаккха я, фуннагІа тохе а сиха дохаде йиш яц».

Цхьадола зене дола къахьнарча вахара гІулакхаши Іаьдалаш «тІаьхкаш латтехул» культурин а дешара а боарамах лоха латтача тІехьабисача наха юкъе.

ДІаяхача замах юхедисараш советски наькха сакхетаме дахаргда уж дІа ца доалийташ дола хьалаш мел дах.

Хала хетарда белгалдаьккха деза, вай республике а уж дахаш-долаш хилар, царна тІагІоала духха доккхий зуламаш дувлар.

Цудухьа, царца лоаттабеш бола къовсам, кІезига а лаьгІонча доккха зе яхет коммунистически кхетам балара гІуланка.

Къаьнарча ханах юхедиса, геттара ийрча хІама да мехкарий удабар, царех урдув яйдар, шц саг йоалаьр, иштта кхьяараш а. Цу тайпара дола зуламаш даьхарна тІаьзар де хьокаль я 232, 233, 235-гІа йола РСФСР уголовни кодекса статьяш. Уж статьяш ларде а лаьца, халкъа судо бекхе волчов 2 шу чувалла ха тоха йиш я.

ТІеххьарча шерий статистикага хьежача моттигерча къаьнарча Іаьдалаш тІагІоалла деш дола зуламаш кІезига дац. Цудухьа, цу тайпара общественна духьала долча гІулакхашца массане а цхьана кІаьд ца луш къовсам лоаттабе беза.

Иштта, 1983 шера март бетта цхьаннахьа а балха а боацаш лелача Х. С. Байраковех Р. С. Ацаевех, менна а болаш, низагІа Замасова С. А. йодайир. Бакъда, милице болхлоша зуламхой совца а баь, йоІ хьаькхар. Байракови пунца цхьана пела тохаш лийкка Ацаеви Старопромысловски районерча халкъа суда хьалхашка отта безаш хилар. Шишша шу чубалха ха техар царна.

1983 шера май бетта Грознерча Ленински районерча халкъа судо 1 шун 6 бутти чувалла ха техар М. Зукаева, «Грозневский шурий» совхоза ферма доваон тІара цо кхийна яланза йола дешарто Доскуева Л. йодайр бахьан долаш.

Цкъаза зуламхоше, мехкарий удабеча хана, аттагІа кхоачашьергйолаш шоай дегаза йола зулаие уйлаш, шоай таргара бараш а кхоачаргхалхах а юкъеуво цу шоай кхоардамеча гІулакхашта. Цу тайпара моттиг хилча уголовен бехктокхаме оз зулам де новкъостал даь бола уж таргара нах а, зулам дара доакъашхой уж хиларга хьежжа.

Масала, ведомстве довцача ха тІа хаьхэ волча Р. А. Тазуркаева Іадата ІаьдалагІа мах бе лаьрхІа ше йоІ йодаеча хана шийна дагалаттар кхоачашдара оарцагІбаьхаб даь сесаг Т. Д. Тазуркаеван цхьаннахьа а балха воацаш леш А. А. Муцаеви. Цу наьха новкъосталаш Тазуркаева низагІа автомашинаш йодаь хиннай гражданка М. Х. Мурадова, бакъда, из милице болхлоша хьа а лаькха, ший даьшка юха дІаеннай. Тазуркаевцаи Муцаевцаи цхьана суда хьалхашка эттар Т. Д. Тазуркаева а, 1983 шера апрель бетта Старопромысловски районерча халкъа судо чулла ха техар цунна. Иштта, 1 шун 6 бутти чубахна ха техар Р. А. Тазуркаевнеи цун лоттагІнча Муцаевнеи.

Практика хьахьоккхача бесса, дукхагІа йолча хана кхалнаха духьлара зуламаш дара бахьанаш да дІаяхача замах юхедиса общественна зене дола Іаьдалаш, цхьацца болча наьха кхетам феодально-родови идеологех мукъабаланза хилар.

Вай лакхе аьнача бесса, тІехьадисача Іаьдалашца духьаденна дола зуламаш хьадераш ба культура а образоване а боарам лоха бола нах. Царех пхьаболчар ширдаьннача Іаьдалашца бувзам бола зуламаш шоаш деш хилар хаьрцахьа лархІац.

Кхалсагах урдув хьаэцаш а дІалуш а гучабаьнича цхьаболча наха, шоаш уголовни бехктокхаме эзача, цу гІулакхах кхеташ а ца деш, шоаш бакъ лоархІ, къамин Іаьдал лоархІ цар из. цудухьа хаьрцахьа даьчох а бехктокхаме лархІац цар шоаш.

Ши сесаг йоалаяр санна дола айпе гІулакх а цІенденна дІадаьннадац вай республике. саг йоалаяра-яхара а дезале а хьакъехьарча советски законодательствана духьала ва дале а. Цу тайпара дола зулам дир бахьан долаш халкъа судо чупалла ха техар МагІалбки районе вахача Х. И. Арчакова.

1969 шера 19 августа хиннача РСФСР Лакхехьарча Суда Пленумо баьча «Моттигерча тІехьадисача Іаьдалех латтача зуламерча гІулакхех йола суда практика» яхача соцамо декхарийла ю судаш цІенхаштта къовсам лоаттабо цу тайпарча зуламашца, уж ца хилийтар хІанз а уж нийслу долча автономни республикай а областий а суда органий лоархІамегІа дола декхар долга белгал а довкхаш.

Пленума соцамо хьаххача бесса, керттера теркам тІабахийта беза цу тайпара зуламашца хилийтара лелабеча балха. Судаш декхарийла я, законо хьалхадаьннхача тайпара, наха, къаьстта нагирхоашта юкъе культурно-кхетам балара болх иштта лел за, цун кхоачамбоацараш тахка, белгалдаха.

Де доагІар ца даш дита йиш яц цхьацца болча балхаш тІарча наха а гражданашка а деш дола хьрцахьа гІулакхаш. Терхалде деза уж хьадара гІо деш дола зене хІамаш а.

Зуламашцен зуламаш ца хилийтарац лоаттабу къовсам хиннаб дилла а коммунистически партен Советски правительстван балха керттера лостам.

«Дукхаза хьалха деза, — аьхад В. И. Ленинев, — зулам ца хилийтара бу бехкам кхетабе багІац из алхха къиза хиларца, из кхетабе боагІа банза барг ца хиларца. Зулам дарах бехктокхаме озар сел лоархІама а дац из даь цхьаькха моттиг гуча ца йоакхаш ца йитар санна». Из ала йиш я моттигерча ширача Іаьдалашца бувзам болаш мел деча зуламех а. Зуламаш дарах дола ховмаша лоткъамаши ший ханехьа терхалдаро, сихха уж тахкаро, общественностаца айхха бувзам хиларо доккха гІо-новкъостал ду зуламаш гучадахара а, бехке бараш бехктокхаме озара а, цул совгІа, тІехьа тІабоагІача хана уж ца хилийтара а.

Цу тайпара, ширача замах диса бахьане, ийрча Іаьдалаш дезаргдоацаш, лоргдоацаш кхетам бала беза вай воай кхуваш йоагІача тІехьенна, цкъа хьалхагІа дезале, тІаккха школе а, балха моттигашка а.

Ширача ІаьдалагІа даш дола зуламаш ца хилийтара беча балхаца доккха дакъа лаца йиш я партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, кхалнаьха советаша, новкъостий судаша, шоай лоІамерча халкъа дружинаша, юрташкарча сходаша, юрташкарча активаша.

Кхалсагаи маІача саган цхьатарра боккъонаш енна дола алхха советски законаш мара дац саг йоалаяри-йитари нийса оттадаь, социалистически обществе ираза могаш бола дезал хьахиларе гІоновкъостал деш.

Урдув а доацаш, алхха безам тІа гІолла вІашшя везаш вола ши саг вІашагІнхетар хила деза саг йоалаяри-йитари, Нохч-ГІалгІайче меттел, вай мехка массе йолча моттигашка а.

У. ЧЕРВИЖЕВ,
Нохч-ГІалгІай АССР прокуратура следственни управлене прокурор.

«Хаьал хьалха хьалдерга — хаьал хьалха карадерзадергда!» яхача девизагІа шерра социалистически яхь а йоаржаь къахьегаш йола бригадаш дукха я Нохч-ГІалгІай гІишлошъеча управлене.

Царех цаІ я «РСФСР ва служени гІишлошъер», Октябрьски Революце орден долаер Усманов Бауди керте латта штукатурий - отделочникий бригада. Укказа хІара болхлочо караерзаьй шиъ-кхоъ смежни професси, тІехдика хьаду шоаш мел деш дола балхаш. Цуна тешал деш да укх сурта тІа шоана гуча штукатур-маляра Усманова Ижана доаха къахьегама толамаш. ГІишлош еча балха ена дукха ха ене а (1980 шера Серноводски юртбоахама техникум йистехьачагІоне ЧИУС-а чуйоагІача ПМК болх беш я из), хІанале йиъалгІча разряда специалист йола из нагирхой хьехамча а хинна дІаэттай. 30—50 процент тІехкхоачашъю Ижана ший сменни нормаш. Оасаре, тІехдика ду цо ше деш дола балхаш.

СУРТА ТІА: штукатур-маляр И. Успанова.
Р. АУШЕВА сурт.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА—ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

БЕХКЕЧАРНА ЭХЬ ХЕТИЙТА

Дисциплина чІоагІъеш, материально - технически ресурсашца халкъа боахам Іалашбеш, идеологически болх эргабоахаш тоабеш даьчох а де дезарех а дийцар НГІАССР Госснаба коммунисташа шоай отчетно - хоржамий партийни собране. Партбюрос баьча балхах лаьца отчетни доклад йир секретара С. А. Лабазанова.

Потребителашта материально - технически Іалашо миштa ю хьожаш тІахьожам лоаттабеча комиссе председателa Я. М. Гайсумова дийцар шоай балхах.

Материально - технически Іалашо еча НГІАССР пачахьалкхен комитета коллективо укх тІеххьарча шин-кхаь шера лоархІаме толамаш даьхая. Цу даькъе къаьстта белгала да цхьайттагІча пятилетка кхоалагІа шу. Теханарча дийнахьа планал совгІа 64 эзар сом пайда баьб. Толамаш даьха хилара тешал ду моттигерча промышленносте профсоюза ЦК-с цу коллективана еннача Сийлен грамото а.

— Тахан шера керттера собрани я вай, — аьлар инженера С. К. Тарамова, — даьчун мах бу, дергдараш къестаду. Толамех дувца атта да, уж хоза а хеташ хьоаьаду, амма коммунисташа лечкъа ца деш дувца деза кхоачамбоацарех, балха тІа нийсъеннача ледарлонех, тахка деза цар бахьанаш, лаха деза болх тоабара наькъаш. Керда хержа бюрос дукхагІа теркам тІабахийта беза къахьегама дисциплина чІоагІъяра, дикагІа йоахо е еза пропагандистски а идеологически а балха дикагІа болча балха бІухой опыт шерра йоаржаяра.

Доклад юкъаш къамаьл даьча Госснаба председателa А. В. Шуаипова даькха дийцар долаш долча кхоачамбоацарех. Товараш дІадахьара предприятешта яь вІадаш телхаю, хІаьта цу даькъера дисциплина чІоагІъелга дІадех КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо. ІалаьмагІе чІоагІа цу гІулакхага хьожаш хила еза керда хержа партбюро.

— Вай коллективо, — аьлар Госснаба оперативни отдела начальника Л. М. Пономаревна, — товараш доагІдоагІача дІадахьийтара - ах шера план кхоачашъяьй 140 процент. Из толам баккха дикка новкъостал дир коллективе шерра яьржача социалистически яхьо. Цудухьа партбюро хІара коммунист болх бе дектарийла за яхь кхы дІахо а йоаржаеш, цуьн массе а торонех ма хулла дукхагІа пайда эцаш, из дани эргайоахаш.

— ЧІоагІа лоархІаме да. — аьлар плановш отдела начальника новкъоста З. М. Гладилинас, — гойтара агитаци лертІа вІаштІехьъянкхар, пенгазеташ, «молнеш» хан-ханнахьа арахецар, цар тІа дикагІа бола болхлой ховстабар, хІаьта болх тесса лелаберех цІенташтта бекк баккхар. Вай балха тІа да кхоачамбоацараш а. Масала, ватонаш ханнахьа йоассаль ехара гІулакх геттара во да, цудухьа уж дукха тоаю. Амма цу гІулакха оарцагІа баьнабац активисташ.

Отчетно - хоржамий собранe тІанйпар болх кхы хІахо а тоабара тІаберзабаь соцам. Хержар керда партбюро.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

ЦІЕНХАШТТА ТОАБЕ БОЛХ

Шелковски района «Сельхозхимия» объединене чакхъьлар отчетно-хоржамий партийни собрани. Партбюрос отчетни хан-юкъа баьча балхах доклад яьча секретара В. И. Моргунова. къамаьл даьча коммунисташа дийцар коллектива хьалхашка латтача бехктокхамеча декхарех, белгалдаькхар толамаш, къаьстта терхам тІабахийтар балха тІарча кхоачамбоацарашта, уж дІадахара де дезарашта.

ЦІенхаштта дийцар коммунисташ дисциплина чІоагІъяраш дувзаденна дош.

Механизатора Алимурзаева Іаьдас аьлар:

— Автогараже балха лостам бац. Хийла нийслу болх дІаболалуш Іурра водителашта хьаенна нарядаш цхьа ха яьлча лакхерча хьакамо уж эшац аьле кхыраш луш. Е иштта хул водитела дика тетад заагара шийна сица балха наряд. тІаккха из объединене начальник волча вода, цо кхыйола наряд лу. Иштача гІулакхо бохабу болх.

Коммуниста П. Дедюхина цІенхаштта критика йир водителашта. Объединене 40 машина я, амма царех лелаш м 22—23 мара яц. Вожаш луш пайда а боацаш латташ я. ХІана? Царна лертІа довл ца даьндаь.

Болх беш яц гаража мехотрядий советаш. хоалуш бац коллектива, актива низ. Цар цІенхаштта къовсам лоаттабац «летунашца», мекъачарца. Кхыча организацера болх хьа ца барах, шуша тІехьаьнна лелараx балхара дІаваьккхар а объединене балха хьаэц. Цулухьа бац коллектива низ а. Объединене къахьегаш ба къона болхлой, бакъда, цар цхьанне а хьехамча вац. Цул совгІа, къахьегама дисциплина телхаерашта юкъе коммунисташ а ба. Цхьабакъда, партбюрос царца де ма доагІа къамаьл-м даьдац.

«КамАЗа» тІа болх беш ва коммунист Лагодин. Хийла «над техий» хул из. ТІаркха балха тІа дІатІа питащ. Машина луш пайда а боацаш латт.

Шофера Байсагуров Іийсас критика йир кулгалхошта, специалисташта цар болх бе лертІа хьалаш хьа ца кхолларах. Машинашта эша оатхалаш Іалашъяц.

Ледара болх бу Ро агрономически службас. цун айхха бувзам бац колхозий, совхозий специалисташца.

Коммунисташа белгалдаьнкхар коллективе социалистически яхь формана вІаштІехьъяьккха хилар. Цун итогаш яц, дикагІа болча къахьегамхой де ма дезза сий дац, цар хам бац, материальни моральни стимулаш вІалла фу я а хац. Цу гІулакха юстара даьттей партбюро.

ХьатІалоагІача шера керда формах алаш теларгда объединене болхлошта, колхозашкарча хьувнъанга хьежка хургза из. Иштта гІулакхо лаххбергба хІараме бехктокхам, къахьегама овсарле.

Собране гулбенача коммунисташа керда хьержача партбюрона тІадиллар КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш дІа ма дехха цІенхаштта болх тоабелга.

Партсобране балха юкъе дакъа а лаьцар, къамаьл а дир «Сельхозхимие» республиканска объединене председателa Ю. В. Сухорукова.

Е. ФАРИНЕВА.

Кхоана—кхачан промышленноста болхлой Ди

КЕРДА ТОРОНАШ ЛЕХ

МалагӀча толамашца накъаенай Назрановски мельзавода коллектив шоай профессиональни цӀейна — кхачан промышленноста денга. Цу хеттара жоп луш завода директора Евлоев Мухьмада дувц:

— Ухх шера ийс бетта баьча балха итогаша хьагойт предприяте толамаш во доацилга. Продукци маьхала яккхара 9 бетта план 103,7 процент кхоачашгьяьй.

Заводо арахец кхеь сортагӀа доли хьоар, хьажкӀий жувр, хьажкӀий крупа. Арахецаш йолча проудкце дикал айеппилга гойташ да ухх пятилетке заводе цхьаькха рокламаци ена ца хилар.

Хоаш да дӀанхеча шерашка тха хьохкамаш сел дика ца хиннилга. МалагӀа балхаш чаккдаьхед оаха уж тоадара?

Эггара хьалха къахьегамеи производственни дисциплина тоайяр. Цхьабола кулгалхой накатгара лертгӀа болх хьа ца бехаш шоай декхараш тесса кхоачаидеш бар. Цудуньа хувца бийзар царех цхьабараш. Цар вогеметта цу балхашка хьожабир шоай болх бовзаш, опыт йолаш бараш. Из гӀулахх дар бахьан долаш тоадала доладелар завода гӀуллакхаш. Уж толамаш доахача дика болх беш хилар ца белгалъяьлар хьоар доакхача цеха коллектив. Цу цехе шортта ба масел яца мегаргдола болхлой. Царех ба Дарсигов Iаьла, Половкоева Марем, Кушгоа Висангири. Царех хIаране кхоачашъяьй пятилетна ялхьшера планаш социалистически декхараш.

— Дуккха кердадараш балха юкъедоаладе дийзар тха, — яхаш дувц дӀахо Евлоев Мухьмада. — Болх юкъагӀа а ца боликхаш реконструкци е йиэар цхьайолча цехашта, ялат юхьаш йолча машинашта.

Сенна къайлахьоргда из, хIанз бизза пайда эцаш оаха ерригача торонех, социалистически яхьа ерига формаш балха юкъейоалара гӀуллакх а дика латт ала йиш йолаш дац.

Бакъда, администраци, партийни, профсоюзни организаци оершагӀьыннай болх тоабара.

А. ШОВХАЛОВ.

Чам болашагӀа хилийта

Лораш дагабох Грозненски макаронни фабрика цехашка, болх беш бола кхалнах бӀаргабайча: цӀена, кӀай халаташ тӀадувхаш цхьаццахIамаш деш ба уж. Паггахьча сагагара дӀаийихача берригаш а дикка ха яха нах ба. Царех хIаране хьанхашта кулг тохаш бу болх. Масала, хьаль продукци доахьош деш дӀанийсдеш йоали Варкинхоева Салангире Аза. Кадай лел цун кулгаш. Дукхача шерашка баьча балхо Iомаяьй из хийцца хIама хьаде.

Ше дер сиха деш хиларал совгӀа, дикен хоаен хилийта а гӀерт Аза. Из уйла йолаш къахьег цо. Кхыча тайпара хила йиш а ядар, хIана аьлча из коммунист, Грозненски горсовета депутат я. Кхычарна хьохкаме хила еза из болх беча а яхача в. Бовбац Азас шийх наха бенна тешам.

Из массаза а кийча я эшачоа шийгара гӀо-новкъостал де. Коммунистически къахьегама ударник йолча цо хаддаиза кхоачаш тӀехкхоачаш ю балха норма. Цо хьех керда баьхкача кьоначa кхалнаха. Шийн цIагӀара уж болаш санна, дог цIена, хьаьнала гӀулакх лоаттаду царца.

Алхха цхьа болх бaь Iац из. Цунна довза кхыдола балхаш а. Из фабрике моллагӀа а болх булургболаш тайп-тайпара говзалаш йола болхло я. Ше парте член хиларех тарра цо фабрика кхалнаха юкъе политически кхетама болх а бу, коллективана хьалхашка латта декхараш « толаме кхоачешдара болхлой уйла тӀаерзаю.

Иштта хьоарехи жуврахи тайп-тайпара продукташ хьаяра массехк говзал йолаш я прессовщица Ткачева Любаль Васильевна а. 25 шу да фабрике из болх беш йолa. Цхьаькха а болх бац цунна дика ца бовзаш, моллагӀча балха тӀа а шийн йолча йоккхача говзало, къахьегамца болча безамо кайоалийт цун.

Уж шинь санна ювца йиш йолаш я расфасовщицаш Умахова Гошта, Ковырева Лидия Николаевна, дрожжеровщица Губайдулина Маскура Гарифулиновна, прессовщица Паурузова Малу Абдулмуслимовна, сушильщица Юсупова Ася, кхыбераш.

Цу тайпара, дукхача шерашка цхьана къахьегаш, дика а во а декъаш хьабоькхача наьах латтача коллективо шийн бехкагӀа производства гӀулаьи юкъагӀдиташ, шоайх бехи бовяккхаргбола хIама дац.

Нагахьа санна кьона кхалсаг шоаш болча балха еча, из цар цIен дезалхо санна тӀаэц, хьадечунга безам болийт, Iомаю, хьехаь бу. Иштта хьахиниа кьона болхло я сушильщица Атабаева Ляля. ХIанз из ше Iомальча шийла бониккхеrIчарех тӀехьа ца юсаш къахьегаш я.

Тха коллективо производственни толамаш доахаш хилара бахьанех цаI да цунна юкъера нах барттайна. Йоккха говзал йолаш, шоай болх безаш хилар, — яхаш дувц фабрика профкома председатела Мулько Раиса Георгиевнас. — Цу тӀа гӀолла чӀоагӀа я къахьегама а производственни а дисциплина. Из толхаяь моттиг нийслац тха. ХIаьта хIара болхлочна дика довз шийн декхар, ше де дезар. Цхьанцена а хIама хьалха даьнка дезац тха. ХIаравар шийн моттиг лораеш, шийгара тӀалат ца доалийташ къахьегаш ва. Снабжене сагӀораьхьара е цхьа оборудовани телха лодара моттиг ца еттача. тха коллектив шийна хьалхашка латта декхараш кхоачаш ца деш юсаргьац.

Масала, дӀабахача август бетта капитальни ремонт яр тха фабрике еш. Кхетадеш ма дий цу гӀуланхо шийн лерагӀа продукци арахецара дукъале ерсхилар. Бакъда, оаха юкъ аккхийтанзар шера йоагӀа план кхоачашъяре.

Иштта ала доагӀа продукцо дикал лакхьяра хьанъехьа а. Цхьа брак а яь, бераш санна, бехкбаккхийта дӀаоттаргбарех бац тха фабрика болхлой. ХIара яхалсаг гӀерт шийн процессе нийсса чакхъяла, шийна тӀехьарчуэ операци дика чакхъяргйолаш доагӀар де. Иштта вIаши хьожаш хиларо хьахулийт продукташ дика.

ШоллагӀа бахьан да фабрике социалистически яхь шерра яьрна дӀаихахьар.

Раиса Георгиевнас дӀахо дийцар 9 бетта фабрикана карагIдаьннарех. 1574 эзар сома маьха продукци арахеца план йолаш 1584 эзар сом мах бола продукташ хьейир, вешта аьлча план 101,3 процент кхоачашйир. ХIаьта хьаль продукци дӀаяхийтара задани 102,4 процент кхоачашъяьй.

Из толам боаихаш къахьегама овсарле лийрхIачул 2,4 процент лакхйир.

Дерригa шаьра а геттара дика а да аьлча нийсе хургдацар. Фабрике нийслу цкъаза уа йоагIара продукци хьа ца юлуш а. Иштта хилар цкъа яь хинароташ. Хьоар сортагӀа ма доагIара ца хилара хьо тоши продукташ брал йир.

Из цаггахьа мара хулаш хIама дац. Ухх шера из мара моттиг хиннаи фабрикера араьнна продукташ мегаш йоаwаш.

Цига хьаю дикагIчеи цхьоалагIчее сортагӀа йола вермишель, рожкеш, ракушкаш, гарзаш. Ер тайпара макаронаш, бераша чӀоагӀа дукха еэ хьаьнкӀий жуврах яь палочкаш оалараш.

Уж ерриг продукташ хкоач ваь республика горедашкен юрташкен. Вахача наха дика дӀайиэш могаеш я уж.

Фабрика кхалнаха эггара доккхагӀа а дезагIа а хетар ла шоаш хьаль продукташ уж юаргашта езавлийтар. Из дагалаттар кхоачашдара шоай низ, ха, говзал дӀатIайохийт цар.

Шоай профессиональни дезача денна накъабахаб фабрика болхлой производственни толамаш а дахьа.

Ю. ТЕГАЛОВ.

Даара корта

Маьнх ю комбинат. Цехе дӀачуваьлча хьанхет хIаьтта етта пийшка чура хьаньккхача маьнха хоза хьаж. ЦаI шоллагIчов тӀехьа аратетт кагийча наха, мехкараша маьнхаш тӀайола решеткаш латта ватонеткаш. Шаьра а цIийдена хоза тхьорг долаш а я маьнха буханнаш.

— ЦIенхаштта гӀулахх мадий ер, маьнх елга, ер ца юаш цхьаькха а мичав. ТӀанкха ер бӀарга ца гуш а уккан чам ца боаикхаш а вац-кх цIинкха. — яхаш дувц кхалсаго. — Из дии ца далийта гӀерт тхо. Дог Iабаш дика маьнх хьахилийтара кулгашца дукха къахьега лева. ХIана аьлча, цехера оборудовани къаьна я. ХIаьта а оаха кӀалдитац гӀулахх. Бод дикагӀа хилийтара ло бол оаха. Кхычар еча маьнха юкъе белгала дикагӀа хул оаха яь маьнх...

Цо дувцачунга ладийгIача, кхеталеш да из кхалсаг маьнх дикагӀа хьаяра чӀоагӀа йоакко еш хилар. Цул совгӀа, цунна тешал деш дийцар комбината партийни организаце секретара Мишустина Татьяна Павловнас. Тха Лиза цхьа моллагӀа саг яц. Йоахар цо цу кхалсагах. Из смения мастер а йолаш дӀаттача ухх цхьан шера цун смене хьаеш йола маьнх къаьстта дика хул. Борова йоагаш я шийх тийша дӀадена гӀулахх бахьан. Цу гӀулакха тӀа отталехьа тайп-тайпара балхаш даьд цо комбинате: булкаш, чӀоркаш, кхийола мерза хIамаш еча цехе, кхычахьа. ХIана, вайна гуш, ма хилара маьнх еча я из. Эггара халагIа участок я тха маьнх ер. Цига кулгалде вахийта саг хIама карагдоалаш, нахаца болх бе ховш хила веза. Хала а бехктонкаме а болх бе безаш моттиг я из. Бакъда, Борова Лиза дикка лоархIаеш-м я цох.

Иштта ювц из гIалгIай кьона кхалсаг комбинате кхычар в. ХIаьта цунца смене йолча, бод беча Оскапова Марема, мехкараша Мирзоева Луизас, Мусаева Залихана, кхычар шоай цIен саг санна хеташ ювц Борова Лиза.

— Мел низнъала моттиг нийсъялларах корзагIа ца йоалаш, тӀачайха, кӀоме дош сагага ца оалаш, сабар долаш, де дезачох сиха сакхеташ, нахаца та хоэш, хьадеча хIаманна безам тӀабохийталуш я Лиза. — яхаш дувц Осканова Марема.

1966 шера Грознера цхьоалагIа юкъара школа дика дешаш чакхъьккхар Борова Лизас. ДӀахо а деша безам бар. Академика Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института деша яха елар из. Конкурсех чакхъялензар.

Цхьанахьа а йоацаш цIагIа Iохаизар кьона йоI—балха яхар. Эггара хьалхара производственни болх дӀаболабир цо хIанз ше йолча маьнх еча комбинате.

— Дукха ха яккха лаьрхIа кханзар со балха, — йоах Лизас. — Миацаканов Аркадий Борисович вар тха мастер. Тамашне, дог цIена, ше везавалийта, къахьегарах чам болийта ховш саг вар из. Цо езаялийтар сона хIана сай йола професса. Из ва къахьегама кхетам сона бенна са хьалхара хьехархо.

Иштта дика хилар сона сона говзал Iомаеш - хиниа пекарь Хвостова Инна Абрамовна а.

Комбинате къахьегаш йолаше а кхачан промышленноста Московски тахникуме деша йода из, 1975 шера на чакх а йоакх.

Цу тайпара, практически а теоретически а кийтъенна специалист хул Борова Лиза. Массе а огIорахьара производство йоваш йолча цо кхы а дикагIа бу болх. Цунгара новкъостал кхоач керда баьхкача а кьоннача в кхалнахага.

Цхьан хана шийна бохкаагIчар хьехаш, Iомаеш сайна, из ше а хул нах Iомабеш, царна шоаш хьалхьца професси езайолийташ. Цо хьийхача цхьабарех хьахул башха дика специалисташ. Иштта я хIанз комбинате мастер йола Мислаурова Марем, Ужахова Радимхан.

ХIанз Борова Лизас Iомабеш ба лакхе цIи яьккха Мирзоева Луиза, Мусаева Залихан, иштта Сомичкин Николай а.

Борова Лизас профессиональни говзал лакхъеш санна хаддаиза лакхбаьб шийн политически сахкетам а. Комбината коммунисташа шоай мугIарашка дӀаийцар из 1978 шера. Цо лакха лоаттаю ленински парте членана сай дола цIи. Из коммунистически къахьегама ударник я. Шийца смене болх беча кхалнаха хьехом бу уж къахьегамца коммунистически гIулехх доагIаш хургболаш. Царна дӀадовзийт мехка а доазол дехьа а вахаре хула лоархIаме хIамаш, парте чура а арахьара а политика, цунга хьежжа шоашта хьалхешна оттадаь декхараш, уж кхоачашдара де дезараш.

Ю. ЧАХКИЕВ.

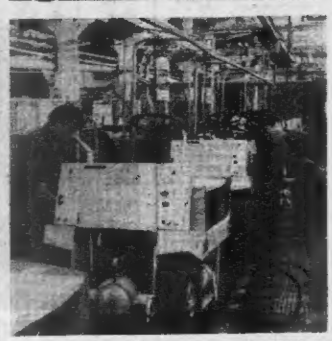

Экономически ВIашигIо дара Совета гоиа чу яьча специализаце Болгаре Халкъа Республикага торо хилийтар электрокараш хьеер а уж экспорте ухийтар а хьиа. ХIанз республике хIара шера 45 эзарнех тIех хьаю уж машинаш. Уж шоаш дика хилара а экономичии хилара а белгала я.

СУРТА ТӀА: 8-ча сентабра цIерагIча софийски комбинате вIашагIйоххаш я электрокараш.

А. СМИРНОВА сурт.

ТАСС.

АПН корреспонденташа хоамаш ду

РЕВОЛЮЦЕНА ХА ТӀА ЛАТТА

1960 шера гурахьа ВIашагIкхийттача Къаман Организаце трибуна тӀара къамаьл де ше вах "хинарча Нью-Йоркера цIавера Фидель Кастро. Тахан а тӀехьа мехка йолаш йолча традицегӀа, цаха хьалхаша къамаьл дир Фидела, ше баьча наьхах хьахнинараш. Кубе латтача соббтеех дунеина фу хет, из даим империализма зIанарца йийхкa хилийта лоаш берoша нергаш жиита хьекхаю а дунеаш. Цо заявлени йир, фунагIа да кийча хила беза мохк, кертера халопаш дIахо йодачe хехь на тIаоттаргья, аьнна. Йо яхар баьъдара йолаш санна. вIашIlехьа тӀехьа ши топ яьлар майдан тӀа — ди тIехьа эхь лоаш яр контрреволюци. Шийн къамаьл сапа а сацийта, моастагIаша леладеча гӀулакхашта жоп луш революци лоарйра тӀом бургболаш йола организаци хьалра тӀахьийхар Фидела халкъ.

Ма дарра аьлча, по из тӀаьхьохам баьча шоллагIча дийнаьха берригача мехка хьадила йоласлар революци лоарйра комитеташ КЗР. Юкъьанна дукха яцар уж. Хала а кхераме а бар цар беш хиииа болх. Амма денгара денга шерлора болаш Цаха кхетадора, нагахьа санна моастагIа цIенхаштта юха ца тохе, дуккхача шерашка къовсам а лоаттабеш хьадаь деррагача хIамаашта кхерам тIаоттаргхилар.

Комитеташка дӀаяхлора тайп-тайпара профессеши хапаш йола нах. БалалагIа балам а техе цхьан строс дӀаоттар завода болхлой, дешархой, кIайеенна профессор. Халкъо цIаькха а бе деллар геро.

Революци котъаьнначул тӀехьагIа хьалхара шераш дӀадахар кубинций экономически блокадагара дена гуччахьарча геро бе а долаш еча акцешка кхаччалца йола моллагIа средство юкъейоалае кийча хиннача чурча а арахьарча а моастагIий атакаш юхаеттарга.

Амма Сьерра-Маэстрен Плайя-Хирон, хиннача тIемаша денал чIоагIдаь бола революционераш кхераланзар, хIаьта цIаьхха а кот а баьлар.

ДIаьдахар шераш. Хувцалора хано революци лоарйра комитетий тIемахошта хьалхашка уттадеш дола декхараш. Уж хьалха латтар бахача наьха перепись яра кампани чакхйоаккхача, продукташца мохк Iалашбелга вIаштIехьдоаккхача, унахцIено лоарйра система тоеча. Юкъарчал доацаш пар дакъа ца лоацаш цхьакхи а массови болам чакхбаьннабац мехка.

Иштa дувц комитетий балхах Куба Компарте ЦК члена, мехка образовани министра новкъоста Хосе Рамос Фернандеса.

— 1960 шера сентабрь бетта шоаш хьахилча дешайхха гӀулакхаш тӀа гӀоллара бувзамаш лоаттаду революци лоарйра комитеташа образовани министерстваца.

Ма дарра аьлча, комитеташ вIашагIъехна массехк бутт боаллашехьа хьинаре дакъа лувца йоласлар уж шоаш йоазув цахар дӀадаккхара лоаттабаьча къовсама кампанена юкъе. Эзараш бола цар викалаш кхоачар Куба эггара гаьнагIарча мийкиташка. Уж кхераш бецар йоахалах а йокъалах а. ХIаьта цар къахьегамах хьахиннараш кастта гучадаьлар — массанахьа а хьахила йоласлар школаш. ХIаьта нах ухар цу школашка деша Iомабала, уж боадоина кIал лоаттабара а тIехьабиса хилийтара а хьалдараша цраннка Iомадайташ ца хиннар Iомадара.

Дукха ха йоацаш дездир революци лоарйра йолча кубински комитеташа шоаш хьахинна аргIанара шу дузади. Кубински халкъа вахаре боккхача лоархIамеча цу событена хетадь цIей дездир 23 шу хьалха Фидель Кастро мехка общественни кхерамзлен система хьаяра халкъ тIахьехаш къамаьл деча майдан тIа.

Хьабенаб сий дола никъ, къовсамеи коталони никъ. Амма, Куба компарте ЦК Политбюро членалла каидидати КЗР [illegible] воача Армандо Акоста дешаца аьлча, из виз боле халкъа эскар нийча да дӀахо а кубински революци лоараяра хьакъехьара шийн атта йоаца мисси кхоачашъе.

Юрий СМИРНОВ,
АПН соб. корр.

Гавана

Америка ше йолча бесса

ПРОФСОЮЗАШ «ДЕМОКРАТЕ» ЗIАНАРАШЦА ЙИЙХКАЙ

США авиалиней диспетчерий Организаце помещене дилла нах дукха а хул, хIаьта даим хьайта делаш а ба. Дукха хи йоаццаш хьаьнча цу общественни организацена чубоагIа практически дӀадахача шера Вашингтоно забастовка тоIа а яь профсоюз йохаь бола берригa авиадиспетчераш.

Из яр США исторе чухь эггара йоккхагIа хинна забастовка. Авиалиней диспетчерий профсоюзо яьяр из, цун гIоьца федеральни Iаьдалашка алапеш тӀатохийта а къахьегама хьалаш тоадайта а лаьрхIа. Эн-би-си яхача телекомпане даьча хоамашка хьежача, президент Рейган геттара эгIаваьвар цу забастовка. Стачечникашта, дукхала даьхача къизача гӀулакхашца авиадиспетчераш меттел, берригa пачхаьалкхен гIулакххой а забастовка е кхы дог оттаргдоацача баха гIертар из.

Къахьегамхой тоIабара йола средство хоржаш башха юкагIорташ а дацар Iаьдалаш. Забастовка цхи култалхо набахта чуьеллар моттигерча Iаьдалаша стачка сонайойла, аьнна. Вашингтоно яь хинна решени кхоачашъе тагадац аьнна. 70 саг совгIа бола активисташ-забастовщикаш суде белар, хIаьта профсоюза шийна гIод тетар хIара забастовка денна цхьа миллион доллар дIалаш. Амма из а кIезига хийтар администрацена, кхы а къизагIа доле хIама дир цо, балхара дӀабахьа берригa диспетчераш «Iаьржача списка тIа» дӀаязбаьб аьнна дIа а кхайкадаь. ЮПИ яхача агентства белгалдоаххача тайпара, «царех дукхьала аулажхой лаьрхIар». IалальмаТе йоакха хало яр царна тӀаоттаь хинар. Фирмайн корпорацейн администраце, пачхаьалкхен учреждеией кулгалхоша къамаьл а ца деш наIарах араухийтар шоаш болча ухаш хинна балхара дӀабахьа диспетчераш.

Монополешца цхьана цIаккха бӀарга а ца яйача тайпара наступлени ю Рейгана администраце къахьегамхой вахара бокъонаштен хьишташтех, цар профсоюзашта. Иштта, «Ю. С. ньюс энд уорлд рипорт» яхача журнала даккест, наха чубака цIеноу хьалдарен городаш дегIайоалаярен министерства дукхa ха йоацаш гIуланхера ца саг балхара дIаваьккхав профсоюза членаш ба аьнна. КIайча цIено болхлошта а цар профсоюзашта а оттадьча хьалашц хьахинача цу моастагIала атмосфере, «Фелпс додж» яхача лоаман рудай компане шийн рудникашта чура араккхесар 70 саг совгIа бола шахтерий забастоакана юкъе хьаьаре дакъа лаьца болхлой, хIаьта цар дезалаш низагIа арабаьхар компание доалахьарча цIеношкара.

Деррига лаьрхIача, «Бизнес уик» яхача журнало белгалдаьххача бесса, компане тIа-тIа ахь дайнагIа дIадех къахьегамхошкара уж алапеи къахьегама положенейи даькъе шоаш яхараштa тIерабовлар. из цар дача профсоюза членашкара эзараш йола балха моттигаш геттара дӀаяха тардуш дале а. Цу гӀуланха гIо ду царна моттигерча Iаьдалаша. Аризона яхача штате, масала, бастовать деш бола горнакаш кхерабара губернатора боалабаьб эзар саг гаргга къаман гварде салтийи полицейскеш, цар бокъонца тонаш тIа а уттаеш забастовщикаш сеца а беш, чакхбахар рудниче царна метта болх бе болхаш хинна штрейкбрехераш.

Судебно - полицейски аппарато стачечни болама активисташта деча низаше, цахаддаш тIатуасаш латтача кхерамаша, шийтакко цIаьнха а деррига дуненна дIагойтад ВIашагIкхийттача Штатий «паргIата профсоюзаш», эаза теха беш санна хозлуш латт яхаш, даим хестеш йола США «демократи» фу мах болаш я. Техача гучадоал, цу профсоюзий «паргIато» алхха болхлошта духьаларча репрессивни законийн регламентацейн вIаварашца уж (профсоюзаш) йийхача капиталистически пачхаьалкхен чIоагIача тIахьожамо дӀадехараш цар кхоачашдарах латташ хилар.

Виктор БОРОДИН.
(ТАСС).

Машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлен бахьан

ИСТОРИЧЕСКИ ЛОАРХIАМ БОЛА ДОКУМЕНТ

Геттара раьза болаш тIаийцай Ливане КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаьхехьарча Совета Президиума Председателя Ю. В. Андропова из Заявлени. Бейруте АПН корреспондента В. Парулина къамаьл деш Ливански коммунистически парте ЦК Политбюро члена Карим Мруве заявлени йир:

— Ливански коммунисташта а Iарбий Малхбоален деррига кьаман - патриотически низашта а исторически лоархIам болаш документ да советски кулгалхочун заявлени. Цу тIа гуш я машар, халкъий паргIатон мукъален хьаллацара тӀаерзаь йола СССР принципиальни лерттара аргIовцея позици. Президент Рейган керте латтача США хIанзарча администраце чакхдоакхаш дола герз хьадела цIанкха ца хиннача тайпара сихдар адамлена чIоагIа кхерам тIатоссаш хIама да. Герза низаца кхыдола халкъаш ше яхар ца дича дартдоацачa кхоачаде гIерт американски империализм. Цу тIа в, фекташа хьагойтача тайпара, дукхьала агресси яра а пачхаьалкхений чура гIулакхашта гIонача тайпара юкъегIертара а юкаяртйолаш ю Вашингтон.

Бейрута рейде американски тIема эскадра и хIанз, цунца я авианосец, линкор, ракетни герз гаьна еттаа йоккха нолкбр йола артиллерии йолаш дола массехк крейсер. Ливана территорена нах а боабец городашка юрташка а йохаеш, йокхий топаш цкъа йийти Iийнадац американски кемаш. Цул совгIа, тха мехка йоккха территори израильски оккупатий кога кIал йола. Американски ракеташцеи снарядашцеи бIарчча нах беха кварталаш йохаяь цар Бейруте, боабаьб кхташ эзараш бола маьрша нах.

Амма тха къаман-патриотически низаша цIаикха а машар бертбад израильски оккупацеца а США империализм юкъегIертарца в. Цар къовсам лоаттабу шоай [illegible] хен паргIатон мукъален бахьан.

Тха мехка чIоагIа боккхоаме а хало тIалатташ а йолча цу момента Москвера хьахевар дунен хьалкъашта юкъерча политике цхьанка хIаман уйла а ца еш йола авантюризм соцаа, деррига халкъий суверенни бокъонаш лархIара, машаре в тIаоттараш кхерам боапаш а дохалга Iилашде яхаш бола тIахьехам. Цудухьа, оаха лерхI Ю. В. Андропова Заявленех наха низ Iоттьам тIалоаттабара империалистически политикана духьала, кхерамеча тIема авантюраштa духьала халкъаша лоаттабеча къовсаме лоаца лоархIаме дакъа.

(АПН).

Бейрут.

ВАШИНГТОН. «Машар Iалашбе» — из лозунг долаш яр США хинна 10-километрови марш. Цига дикка доацаш хиннараша дӀаийхар тӀехьа ца а тетташ ядерни герзий арсеналаш дIаитъоилга, керда дунен тIом хьарех бола кхерам дIабоакхьара. Капитолена гаьна боацаш вIашагI а кхийтта, города улицашка гIолла чакхбаьлар уж хIанзарча вашингтонски администрацe дуне ядерни зуламгахьа тетташ йола милитаризм харцъеш, дуниа эгIазло кхайкаш долча плакаташца.

«АкI «Першинг» кхача тхьамаш долча ракеташта», «Оаха хьадех нилоташ текхераша телеш дола долараш балха моттигаш хилийтарга, социальни услугаш шерьярга дIаухийтарга, адамаш хIаламду нерда тайна герзаш хьдарга а ца ухийташ», — йоахар царга [illegible] а.

СУРТА ТӀА: Вашингтоне хиннача манифестаце дакъе лоацаш хиннараш.

Л. ПАХОМОВАЙ сурт. ТАСС.

Провокаце леррагIа

ПИЛОТЕХ ШПИОНАШ МИШТА БУ

Къулбакорейски самолетаца ювзаеннача инциденто теркам тIаберзабьб МалхбузехьатIехьарча иттаи шерашца лоархIам болча хана американски спецслужбаша духьдухьача мехкий граждански авиаце пилотех даим пайда нйбеш хилара факташтa. Кепайоазон тӀа арадаьннад дукха фегарча шпионажа приемех дувцаш дола уж бакъхиларах шеко хила йиш йоацаш дола пилотий тешалаш, гӀулакхаш тIарча наьха заявленеш. Агентство печати Новости дешарий теркам тIаоз «Пресс де ла Сите» яхача издательства арахийнача «СДЕСЕ. Отдел № 7» яхача Филиппа Бернера книжка отрывкана. Цу тIа да тIехьагIа Францe арахьарча кхерамзлен кертера управлени ньяна цIи хийнача арахьарча документацеи контрразведкан (СДЕСЕ) службе цуя отделех цхьаннена кулгалдеча полковника Марсель Ле Руа даь лоархIаме дерий.

«Из дар 50-ча шерашка, американцашцара гIулакхаш геттара хьамсара хиннача хана». Генеральни директора Буренкоз дӀадийхар советски ракетий стартови майдаш жичай хара аз сай нина мелкхоачар дергда. Уж чIоагIа корзагIбеьхабар, малагIча моттигашка хьулаяй эрсаша шоай ракеташ яхача дешо?

Цу хана Франци мара цхьаккха а мохк бацар Малхбузехьа МалхбаленЦа фегара сообщени лоаттаеш.

Американцаша дехар дир тхогара Советски Союза територе тIа гIолла самолет йодача хана разведка яра вамерах пайда йибе яхаш. Кхыча дешашца аьлча, граждански авиаце пилотех шпионаш бе безаш дар гIулакх. Кхерам кIезига болаш хIама лацар аз царгара хьадехаш хинар цхьа лоархIаме детаргдолаш бахьан а даьнкха, хьаддача хана трасса тIаре а ваьнна ходадаьча - фегарча корндора чура ара а ваьнна американцаша луча сигналагIа цар яхача объекта тIагIолла ваха везар. ХIаьта ховш дар, эрсашцара бетеш кхераме хилар...

Из «патриотически» гIулакх дара итташ болча маьршача наха новкъа а доацаш уж боергбола кхерам тIаоттабе безаш хулар корабла командир.

ХIарача кердача полето совбоахар «Каравелла» экипажа а пассажираштa а тIаьлатта кхерам. Цкъа «гIалат ваьлар» корабли командир, цхьа операци еча хана радиокъулба дохара кел а оттаь 50 километр совгIа ноккъазара яьлар самолет шийна ходадьча курса тIаре а яьнна. Цига кхьчар истребителаш МИГ-аш, цар фегарча коридора чу юха чу а йоалаь Iо ца хайча ца йоалача кховчайир авиалайнер.

Цу тIа гIолла йиххар белаке йоаца дипломатически инцидент.

Из хIама хинна доллашехьа, кхыча пилоташа дӀахо а дора пассажираштa кхераме дола «лоаараш». КъайлагIча камера суртaш доахар советски территоре, НАТО стратегически карташта белгалье эшаш йола объекташ лехаш.

ХIаьта НАТО вивало заявление а йир Брюсселе: «Самолеташ я хIанз а информаци телаш йола керттера средство. Кхьметтел лелаш эггара хIаназрчa хинара спутникаш йолча бIаьшере а разведывательни самолеташ ца хилча йиш яц, кIала аьлча цар лацувгI эфире мелдолчунга, дах детальни аэрофотосурташ».

(АПН).

МАССАЗА А ПАТРИОТАШ БОЛАШ

Ленински комсомола ветераний республикански слетага кийчлуш

Гаьнарча ткъоалагIча шерашка вай республике советски Iаьдал оттадеш а дIа-чIогIдеш а хьинаре дакъа лоацаш хиннаб тайп-тайпарча къамий викалаш. ОагIох оагIув а теха, бакъдари нийсхон бахьан къовсам лоаттабаьб цар. Иван Павлович Колков — Грознески паровозни депо хинна болхло, Грозне бIаь дийнахьа лаьттача тIема доакъашхо ва. Цунах лаьца дукха дувц республика комсомола историех лаьца хIанз вIашагIйоллача музея материалаша.

1921-ча шера Ивани цун новкъостийи хьожабир 49-ча командни пехотни курсашка комсомольски ячейкаш вIашагIйоха.

Меца а хала а ха яр из. Дукха кагий нах бар из хало Iошша ца могаш. Цуморча нахa юкъе агитацийни болх бора комсомольцаша, царна дIахойтар беррнгача мехка а моцал латтилга, кхыметтел В. И. Ленина а шийна хьожаьча продуктех дукхагIъяраш беранта дIателилга. Цу тайпарча къамаьлаша айбора кагиркой кхетам. Цул тIехьагIа комсомольцаш а вож кагирхой а арабовлар улицашка ха де, порядок лорае.

Мел хала дале а, шоашта хьалуш йола маькх кIезига яле а курсанташа чIоагIдир: хIара денна шоашта хьайоагIача маькха нормах детдомашта шишша пунт дIатела.

Курсай командира комсомольцашта хьалхашка оттадир декхар: массайолча комсомольски ячейкашка, юрташкарча Советашка кхетама болх чакхбаккха. Комсомольцаша дика лелабора из болх, вIашагIъехкар керда ячейкаш. Курсанташа гIо дора юртсоветашта. Масала, цкъа взводе кхаьчар хоам: моллаша болх бе йинтац Шаьлара клуб. Клуба заседани вIашагIкхийттача хана бандиташ чулелх. Лаха а лувца а езаш хулар уж бандаш. Цу балха дика гIо дора милице уполномоченнеша Кунаков Iусмана, Хворостов Николая. Цар новкъосталца курсанташа лаьцар лечкъаш лийнна иттел совгIа вола бандит. Цу къовсаме лоссама гIо дора Гойтарча, Iалхан-Юртарча комсомольцаша. Эрсий могт во хойя а, доакхал деш оалар парех хIаране: «Моя есть комсомол!»

...Цкъа, шоайла цхьа сакъердаме хIама дувцаш, лавхача ноппа кIал латтар кохчий кагий нах. Шоай бера герз лаьтта Iо а дилла, шоаш болча хьатIабийхар курсанташа уж юртара активисташ. Цига бIаргкхийттар Колков Ивана Советское яха юртарча къьнарча шийн доттагIах Магомаев Музгех. Ялх шу дар уж шоайла бIарга ца гу. Иштта, дага а доацаш вIашагIкхетар хилар шин новкъоста. «Иван, — йоахар Музгас, — наша много комсомол!»

Шоай говраш а йолаш яр Магомаев Мулге отряд, цар а хьинаре дакъа лоацар бандиташ гучабоахаш лувцаш. Цу отряда новкъосталца бIаь совгIа бандит лаьцар курсанташа. Цул совгIа, юрташка курсанташа чакхбоаккхар идейно-кхетам балара болх: собранеш, беседаш йора, чIоагIйора юрта Советаш, милицена гIо ду отрядаш.

Цхьа собрани хIанз а тIехьа дагайоагIа Колкова. Цига къамал дир курсай командира Чусова. Цо цига дийцар лаьттах долча Декретах, советски Iаьдалах, къеча, мискача наьха новкъост из хиларах лаьца. Цун къамаьло дукхача дикача хIамах кхетабаьча наха гIадбаха йоалар сийлахь-воккхача баьчча цIи: «Ленин!», «Ленин!»..

Бандиташа хийла боабора комсомольцаш, активисташ. Лира а цIаккха а тоам хургбоацаш бола къовсам бар царна юкъе лаьттар. Вийра комсомола эгтаре хьалха шийн викал ваь милице уполномоченалла хьожаваь Хворостов Николай, чоа йир Кунаков Iусмана... Цар погаметта дIаоеттар кхыбараш, цар хьаллоацар советски Iаьдал, ираза вахар бахьан шоашта юкъера дIабаьнначa шоай новкъостий бандиташца хинна къовсам.

1923-ча шера И. П. Колков парте дIайийпар, цу хана деяз шийн вахар цо дийзад халкъаца, цун гIулакхаца.

М. ГОРТИКОВА.

Халкъашта юкъерча машарен доттагIалла идеяшта гIулакх дара ерригa шийн талант, дерригa а шийн вахара хьинар дIалуш хьавоагIа вовзаш вола греческий композитор, цIенча дагара патриот а интернационалист а вола Микис Теодоракис. Цунна еннай «Халкъашта юкъера машар чIоагIбарах» яха дунен халкъашта юкъера Ленински преми.

«Са безам ба, — аьлар М. Теодоракиса, — греческий халкъа гIулакх деш йоли са музыка. Грецие доазонел арахьа а, лаьттан тIа мел долча дикача дагарча адамашна тиранена, низ тIалоаттабара, нах боа ца бера духьала, паргIатена, демократена, социальни прогресса, машара тIехьа лоаттабеча къовсама а гIулакх деш хилайта.

Московски паччахьалкхен консерваторе Йоккхача зале хилар Микис Теодоракиса, оркестра, хора сопрано на лаьрхIа № 3 йола симфони Московски паччахьалкхен филармонен Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча СССР Паччахьалкхен Академически эрсий хорон эггара хьалха хьоачагъаь дола концерт.

СУРТА ТIА: композитор Микис Теодоракисен советски дирижер, РСФСР Халкъа артист Дмитрий Китаенкои концерт чакхдаьнначул тIехьагIа.

А. ХУМИЧЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬАЕЛЛАШ Я КЕРДА СЕЗОН

ХьатIадоагIача шинара дийнахьа «Ленинана» яхача спектаклаца Нурадилов Ханпаший цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен театро хьаелл шийн аргIанара 54-гIа йола театральни сезон.

Цу спектаклал совгIа уих сезоне театр дезараштa гургдa яхача сезоне гойташ хинна Базоркин Идриса «БIаьшерий боадонтара» яхача романах оттаяь «Калоя хьалхара безам», Шекспира «Кориолан», А. Островске «Бальзаминова саг йоалаяр», Л. Яхьяева «Iаьржа керта кIанжирг», Р. Ибрагимбекова «Парк», Гогола «Ревизор», Ф. Шиллера «Кетарлои безамаш», яхен кхыйолен спектаклаш.

Цул совгIа, гарттарча хана зрителашта гургьа нохчий труппа керттерча режиссера — РСФСР искусства заслуженни деятела, Нохч-ГIалгIай комсомола обкома преме лауреата Солцаев Мималта Чебалия Евгене «Урке анкхара бола гебагIа» яхачен, режиссера, Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артиста, Нохч-ГIалгIай комсомола обкома преме лауреата Цицкиев Мухьмада Плиев Махьмад-СаIида «Iа дIадийнар...» яхачен пьесах кийчъя спектаклаш.

Нохч-ГIалгIай театр дезача зрителашта дика вовзаш ва гуржий драматург Оттия Иосилиани. Цуя «Ворда хьрпачул тIехьагIен», «Моанхаза гоп ялари» яхача шин пьесах йола спектаклаш уттаяьй нохчий а гIалгIай а театральни труппаша. ХIанз цун цхьаьнха пьеса — «Ародин наькъаш» яха пьеса гIалгIай театральни труппе оттае кийчлуш ва режиссер — РСФСР Паччахьалкхен преме лауреат, Нохч-ГIалгIай АССР искусства заслуженни деятель Хакшиев Руслан.

А. БЕК.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

МАССАНЕ А ГIУЛАКХ ДА ИЗ

Граждански оборона денга а беттага а кийчлуш

Вай республике дика традици хинна дIаьттад хIара гурахьа граждански оборона дийн бутти чакхбоахилга. Укх шера из ди 19 ноябре хул, хIаьта бутт — 20 октябрера деяз 20 ноябрга кхаччалца. Граждански оборона тIемапатриотически балха пропаганда яра цхьа форма я из, бахача наха езаш а цар раьза болаш тIаэцаш а. Цун программо шийна юкъеоз дукха нах — болхлой, студенташ, пенсионераш, фусамнаной, лоацца аьлча, дукха нах боабеш долча герзах лоравала вай Iомавеш мел вар. Цул совгIа, из да граждански обороне карагIдаьнар фуд хар а доазар а, цун низи средстваш Iомаяр. Цу деррингех йола наьха знанеш лакхъяр, практически гIулакхаш Iомадар.

Граждански оборона да чакхдоакх партийни а советски а органаша кулгалдеш. Цу гIулакхо хьагойт уж мероприятеш мел лоархIаме я.

Масала, МагIалбикен Наьсарени районашка граждански оборона ди кийчдеш а из чакхдовнкхаргдолаш а ба КПСС горкомен райкомен хьалхара секретараш, горисполкома а райисполкома а председатенаш.

Граждански оборона денга кийчлуш районашкарча дукхача халкъа боахама объекташа тоабаьб шоай болх. Военнизированни йоацача формированеша чакхйоах тренировкаш, ю занятеш, массенахьа хьонк защитни сооружнешка, хIара сага эпаш йола индивидуальни средстваш малагIча хьале я. Кийчъаьй граждански оборона уголокаш, фото а книжкай а выставкаш.

Предприятешка, учреждешка, дешара заведенешка, нах бахача секторашка лекцеш еш, докладаш ю, учебни кинофильмаш хьокх, ГО конкурсаш, лхьаш чакхйоах, ГТО комплекса норматаш дIалу.

Из болх къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб «Малгобекнефть» НГДУ (ГО начальник А. Орехов, парткома секретарь Ф. Албогачиева), Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» яхача заводе (ГО кулгалхо Р. Богатырев), МагIалбикерча № 12 йолча юкъерча школе (директор М. Кортоева). Назранерча № 4 йолча юкъерча школе (Б. Шадыжев). Цига йолаш я ГО уголокаш, дика кийчдаь фотоальбомаш, стендаш, книжкай выставкаш, цул совгIа, № 12 йолча юкъерча школе я дешархошта граждански оборонах лаьца учебни фильмаш гойташ «Украина» яха киноустановка.

Город МагIалбике а районе а «Знание» яхача общества дика лелабу граждански оборона пропаганда яра болх. Цу балха укхаза кулгалдеш я КПСС ГК пропаганди агитацеи отдела заведующи Л. А. Шестопалова. Цу группана юкъебоагIа военкомата, ГО районни штаба, ВЛКСМ горкома викалаш, школай воспиркаш. Цар массане шерра дакъа лоац бахача наха хьалхашка тайп-тайпарча формах граждански оборонана пропаганда еш.

Граждански оборона ден программана юкъейоагIа нах Iомабаре мероприятеш, кхьаш. Сакъердаме хул шоай говзал гойташ военнизированни йоацача формированеша полевой хьалашка чакхйоахача мероприятешка хьожаш, цига дукха пайдане дола хIамаш Iомадеш, довзаш. Къаьстта наьха безам тIаозаш а пайдале а хул ГО формированешта эшаш йола техника, кхьйола средстваш гойташ йола, традиционни хинна дIаьтта парад.

Граждански оборона мероприятеша гIо ду на болх тоабара, йихха цунна пропаганда яра, дукха нах цунах дIакхетабара.

Н. КОНОВАЛОВ.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

15 октябрь

С. М. Кирова цIерагIа культурай салаIарен парк. 10.00 — 19.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Довза а довза, лархIа а лархIа закон» яха беседа. 10.30. 14.00. «Хестаю аз сай Даьхе» яха радиоконцерт. 15.00. «Социалистически Даьхе лорайр — СССР граждании сийлахьа декхар». 16.00. «ХьунагIара аптека» яха викторина. 16.00. Шин актера театр. Дакъа лоацаш ба Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне актераш — РСФСР заслуженни артисташ Н. Надеждиная Е. Хавричеви. 18.30. Гойтаргда хроникально-документальни фильмаш.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 8.00. Болх беш я «УнахцIено» яха группа. 10.00. Саг яхара-йоалаяра йола торжественни регистраци. 12.00. Болх беш я берий аттракционий городок. 14.00. В. И. Ленина цIерагIча НГНПЗ предприятена хетадаь «Дувеи тIа яц болх беш вола саг яхачул езагIа звани» яха ди. 18.00. Лекцей зал. Болх беш да «Кино — хьо — зама» яха жанрови кинотеатр. Режиссера С. Соловьева кхоллам. Гойтаргда «Спасатель» яха художественни фильм. 18.00. Радиоконцерт. 19.00. Халхара зал. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискотека.

Химиков культура Дворец. 12.00. Болх беш я «Светофор» яха клуб. 17.00. «Комсомола байракхаш тIара оп деяаш» яха беседа. 18.00. «Пятилетка боаха гIа» яха радиожурнал. 19.00. «Кагирхой салаIара сайре».

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 10.30. «Тхо хIана бераш хинна Iаи, тхо дешархой да» яха пхьоалагIча классерча Зевашта хетадаь цIей. 14.00. «Светофор» яхача агитбригада концерт.

16 октябрь

С. М. Кирова цIерагIа культурай салаIарен парк. Кхачан промышленность болхлой денна хетадаь наьха салаIар. 10.00 — 19.00. Болх беш я аттракционаш. 10.30 — 14.00. «Сона беза хьо, са хьамсара мохк» яха радиоконцерт. 12.00. «Дошо гуйре» яха асфальта тIа диллача сурта конкурс. 15.00. Духовой оркестра концерт. 16.00. А. М. Горьке цIерагIча клуба берий художественни самодеятельноста концерт. 18.30. Гойтаргда документальни фильмаш.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 8.00. Болх беш я «УнахцIено» яха группа. 10.00. Болх беш я кинодезарий кинолаборатори. 11.00. Кинотеатр. Болх беш я «Фаьлгийн приключенейн дунен тIа» яха кинолектори. 12.00. Болх беш я берий аттракционий городок. 18.00. «Советски эстрада мелодеш» яха радиоконцерт. 19.00. Халлара зал. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискоклуб.

Химиков культура Дворец. 13.00. Болх беш да «Нийсархо» яха кинотеатр. «Тхо — хьа тешаме тIехье комсомол» яха кинофестиваль. 16.00. Болх беш я «Марша доагIалда комсомольски илли» яха музыкальни пхатулка. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 15.00. Болх беш да «Къона ленинец» яха кинотеатр. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

Коллекционераштa— совгIат

Керда маркаш

ХIанз юкъеьннай 1983 шера «СССР форда маякаш» яха сери дIахохьаш йола керда маркаш.

1983 шера арахийцай Балтийски форда маякаш тIа йола пхиъ художественни миниатюра. Цхьа кепиг номинал (мах) болча марка тIа латт вай мехка эггара къаьнагIа йола Кыпу яха маяк. Из ягIа Эстонски ССР Хийумаа яхача гIайрен тIа. Болх бе йолаеннай 1531 шера. Юххьанча цун цIи хиннай — Дегерарт. Маяка гIала, архитектурни памятник хиларах терра, паччахьалкхено лоравеш я хIанз. Из йоакха пиъсаьна, хьаарасетта контрфорсаш йола пирамида 36 метр лакха я, хIаьта дукхагIча дакъе гIапа гопахьа ягIача къаьнача вIовна тара а я. Цу маяка сердал форда тIехенал 102 метр лакхагIа я.

Пхи кепиг мах болча марка тIа я Ленинградера малхбузехьа дIабодача новкъа ягIа Кери яха маяк. Из хьалъетIай Петр 1 даьча амарагIа, хIаьта болх беш я 1724 шера 1 августа деяз. 1980 шера маяка тIа оттальй изотопни энергетически установка. Маяка тIара сердал йоаг 35 метр лакхача «графина» тIа, бIаргагу 16 миль гаьнара.

Сери дIахохьу 10 кепиг мах болча марка тIа да Бьерке Зунд яхача форда заливе хьачувоалача ягIача Стирсудден яхача маяка сурт. XIX бIаьшере еьалуча хана, дийнахьа лелача кемашта никъ хьехаргболаш, кIерам а боацаш 12 метр лакха дахчан гIала хьалтьяьй цига. ДIахо 15 метрга кхоачаш хьалакхьяьй, 12 миль гаьна гургйолаш йола сердала система тIа а оттаяь.

Сийлахь-боккха Даймехкан тIом лаьттача шерашка из гIала йохаяь дIаьккхай. ХIанз реконструкци а яьй юха хьалъяьчул тIехьагIа цун сердала оптически аппарат 27.6 метр лакха я, хIаьта цун сердал бIаргагу 21 миль гаьнара.

Почтовни мах 12 кепиг болча марка тIа да Хийумаа яхача гIайрен къулбеседамалхбузенгахьа форда йисте ягIача 1875 шера хьалъяьча Техкуна яхача маяка сурт. Укхаза Балтийски форди Финский Рижский заливаши вIашагIхотталуча гIолла чакхбоал Таллинна а Ленинграда а порташка бода никъ. КIай, тIера готтагIа (конически) йола 42,6 метр лакха латта гIала Iалаьмате дика хоалу форда тIа. Бийсана цун сердал 18 миль гаьнара бIаргагу.

Сери чакхйоал 20 кепиг мах болча Таллина маяка сурт тIа долча маркаца. Из я Советски Союзе эггара хьалхара автоматически а гидротехнически а бух тIа форда юкъе хьалъоттаяь маяк. Из оттальй 1970 шера Таллински заливе, портера 19 миль гаьна. Фонара тIарс а тIехьа лаьрхIача 31.2 метр лакха я маяк. Цу тIа оттальй 15 миль гаьнара гуш йола сердала оптически аппарат, радиомаяк, телеуправлене система аппаратура. Маркай художник Ю. Бронфенбренер, кепатехай офсетни хьисапе.

П. МИНАЕВ.

ЛОРАЛЕ—ГАЗ!

ДIахьош да газах эффективно кхерамзале йолаш пайда эцара пропаганда яра месячник МЕСЯЧНИКАГIА ЛЬРХIАД:

Газови оборудовани малагIча хьале я тохкаш хьаша, сигалбессача доагорах пайда эцара бокъонаш тIайола листовкаш, плакаташ, памяткаш наха юкъе шерра дIайоаржае, «Грозгоргаза» технически кабинеташка газах пайда эцара бокъонаш йовзийташ инструктажаш е, кинотеатрашка лаьрхIа дола фильмаш гойта, газови приборашта болча специалисташа наха юкъе выступленеш е.

ТХО ИХАЙК ПРЕДПРИЯТЕИ, ЖИЛИЩНИ ОРГАНИЗАЦЕИ КУЛГАЛХОШКА, ЦIЕНОЙ КОМИТЕТИЙ ВИКАЛАШКА.

ТIалаттача электрохимически коррозе Iоткъано, лаьттана кIалхара бахкаш чакхдахара бокъонаш телхаяро газопроводаш телхае тарлу. ТIаккха цу чура газ хьаьха йолалу, из хьаукхйта кхессава шийн хаинахьа гуча а далац.

Телхa, кхача газопроводах хьаухa газ дIахрина тарлу лаьттана кIалха хиипровода, канализаце сагирепаша, йоахала трасси, кхыча коммуникаце каналашка гIолла нах бахача цIеной, производствени здани подвалашка а кхоачаш.

Квартальни, улични, цIеной комитеташа, жилищно-эксплуатационни управленеша, ЖЭК-ашка, беррагача бахача нахага дIа а хайт дIахьалха а доакхх подвалаш цIенъе, хьажа а хьажа коммуникаце чу дIа чу мел йоалача проводий гонахье тешаме дIакъовла езаш хилар.

Подвалаш малагIча хьале я а царех бахача наха пайда мишта ийбу а хьажа цIенкхашттара тIахьожаш вIаштIехьбаьккха беза, техка еза подвалашкара коммуникационни ходаш гонахьера дIа мишта къайлай, подвалаш гIала еза газови бохкана болхлой профилактически хьажара а цар чу газ Iайнайий хара а паргIатта чубувла йиш йолаш.

Шоаш подвалашка чудоалача хана дикка ее а зуваш хьожаш хилалаш цар чу газ йий, цу чу из ма йий аьнча лIаммига а оашош детабуаш бойа, «04» яхача телефонаца «Горгаза» аварийни служба еха еза.

Цу хана подвала чу фо чухеца деза, маIарга ха оттаде деза, газ эттача еове дIа а цIера сийг а хулйтаргбоацаш.

«Грозгоргаз» ЭПУ.

Грознерча экранаш тIа

ЮХА А ЭКРАНАШ ТIА ДОАЛ

ХьалхагIа дайна, дезадена фильм юха бIаргаго безам хул. Из тайпа аьттув хургба кинодезарий тIадоагIача кIиргIа.

Царна юкъе да 1969 шера «Мосфильм» яхача киностуде арахийна «Зигзаг удачи» яха фильм. Цига керттера роль ловзаеш ва вайна массанена дика вовзаш а везаш а вола СССР халкъа артист Леонов Евгений. Артист дика волга гучадоакх цун къахьегамо, говзало, цун кхоллама керттерча темо. Уж кхоюхе дика хIама доаллаш ва Леонов. Цун кхоллам дIаболабеннаб Москверча К. С. Станиславске цIерагIча театре. Цига цо ловзаяьча ролашта юкъе эггара дукхагIа массанена езалуш тIаййцар Булгаков Михаила «Дни Турбиных» яхача пьесера Лариосика роль. ХIаьта кино из вайна вовзийтараш дар «Укротитель тигров», «Полосатый рейс» яхача фильмашка по кхелла сурт-сибаташ. Цу хана денз массане лоархIар цунах комедийни актер. Вокхаьл дар аьлча, уж ролаш ловзае цунна дика вIаштIехьа а доал, хIаьта а, Леонова безам бар тайп-тайпара самалаш йолча наьха драматически сурт-сибаташ кхолла йиш хулийташ йола ролаш ловзае. Цу гIулакха а аьттув хилар цун. Шолохов Михаила дувцарех даькхача «Донская повесть» яхача фильме Шибалок Якова роль ловзаеш кхеллача сурт-сибато гучадаьккхар йоккха творчески диапазон йола артист Леонов Евгений волга.

Цул тIехьагIа дена из ловзае аьлар психологически кIоарга чулоацам бола ролаш. Царех ва «Белорусский вокзал» яхача фильмера слесарь Приходько Иван, тIеха хана хинна вовзал эггара чIоагIагIа хьаллоацаш вар, «Премия» яхача фильмера бригадир Потапов...

Ерригаш 80 роль я цо ловзаьраш. Уж массаьр а зритело чIоагIе къовбаьлеш тIайийна а я. Лакхе вай дийцараш доацаш, кхы а дукха да фильмашка цо кхелла сурт-сибаташ, царна юкъе дикагIачарех лархIа дезаш да «Легенда о Тиле», «Осенний марафон», «За спичками».

«Тристани Изольден» яхача къьнарча легендах из цIи йола фильм доаккхаш английски кинематографисташа — режиссер Донован Том, сценарист Лабей Клэр — эпически йоацаш гойт из материал. Масса йолча фильма персонажашта юкъе Бартон Ричарда суртсибат кхоллаш вола Корнуэльский Мари мара вац традиционно везваь гойташ. Фильма керттера турпалаш — моллагIа бола кагирхой мо бола эIамсаги йоIи да. Цудукъа из кинокартина къьнарча Iамалахьа хинна хIама мо доацаш, таханарча вай хана долаш санна, дего къовбелдеш тIаэц зритело.

В. КОВАЛЕВА.

ФЕ ХИЛА

Дукха ха йоацаш НГIАССР МВД паччахьалкхен автоинспеке рейд йир Ачхой-Мартановски районе гаражашка йоацаш автомашинаш лоаттаелга гучадоакхаш. Геттара Iуйрийна ГАИ автоинспекторащ чакхбаьлар «Сельхозтехника», «Сельхозхимин» районни объединеней, «Новосельский», «Орджоникидзевский», «Овощевод», «Самашкинский», «Лермонтовский» совхозий, кхыча предприятей гаражашка латташ мел автомашинаш я хьожаш. Гучадаьлар Iалаьмате дукха автомашинаш шоаш лоаттае езача гаражашка йоацаш, хIаьта цхьаццайолча гаражашка еха ремонт еш латтараш мара яцар.

Автомашинаш шоаш хила езача хIана яц, аьнна даьча хаттара, гаражий заведующеша тайп-тайпара бахьанаш кхувлар: юртбоахама продукци дIачуяла бахачара тIехьашкабийроаб, шоай цIенна уллув, наьна тIа, юрта йисте, кхай тIа еха латт, яхаш.

ЦIагIа дика наб а яь, Iуйрийна диспетчергара путевой листаш хьаща хьаухача водителий цIагIа лоаттаеш йола автомобилаш технически малагIча хьале я хьожаш проверка йир. ДукхагIйолча автомобилий спидометраш толхаль яр, габаритни сердал тела лаьпилгаш лоталуш яцар, стопсигналаш болх беш яцар, пипай чиъор ГОСТ-о дIадехачул диткъагIа дар.

Ховш ма хилара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа 1 сентябре денз технически гIаьхьа йоаца транспорт наькъ тIа араллийтача кулгалхошта а специалисташта а бе-беча боараме гIодаш тох. Цу Указага хьежжа гIодаш тохар гаражий цхьаццаболча кулгалхошта, хIаьта аьча рейда материал районни партийни организацета дIачуелар цу гIулакхий дIахо никъ бехкара а бе боагтIачов административни бехк бара а де дезараш чакхдахийтар духьа.

Транспорт технически лерттIа ца хилар бахьан долаш яр СаьмаIашка бодача новкъа нах а боабеш хинна авари. Технически гIаьхьа йоацача грузовикаца дIаводa къона водитель З. Исмаилов шийна хьалха йодача транспорта хьалхаьнкха а вена дуьхьала йогIача легковой машина тIатехай автомашина. ХIаьта легковой машина чу баьгIа водитель а пассажираш а боабаьб.

ДIадахача кIиргIа (6—13 октябре) республикан наькъашка 28 авари хиннай 6 саг ве а вувш, 32 сага чов хиннa а дьй.

НГIАССР МВД ГАИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 ОКТЯБРЬ

15.00 — «Нохч-ГIалгIайчен кIира».
15.15 — «Социалистически яхье хьалхалаттараштa». Концерт (нохчий меттала).
15.45 — Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен драматически театра спектакль (нохчий меттала).

РАДИО

15 ОКТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хоттамах бола хоам.
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий, гIалгIай меттала).
8.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — «Керда обрядаш вахаре кхоачашъе» (нохчий меттала).
10.35 — Реклама.
11.00 — «Къонах» яха радиовыпуск.
11.30 — «ДIадеш автор» яха литературни передача (эрсий меттала).
12.40 — «КIарцхал» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
13.00 — «Лайхарча культураца наха гIулакх дера». Бытовой хьашташ кхоачашдеча Назрановски районни производствени управленера передача (гIалгIай меттала).
15.15 — «Нохч-ГIалгIай ашарий исторех» яхача циклацара передача (эрсий меттала).
16.00 — Кхачан промышленноста болхлошта лаьрхIа концерт (гIалгIай меттала).

УКВ

18.00 — Богословские Нина тай илеш.
19.02 — «Сакъердамеча таргIа тIа» (нохчий меттала).
19.20 — «Халкъа шира иллеш».

16 ОКТЯБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий, нохчий меттала).
8.25 — «Шоана дукхаезa муамаш» (эрсий меттала).
11.20 — Кхачан промышленноста болхлошта лаьрхIа концерт (эрсий меттала).
16.00 — «Дешархой глобус». Радиовыпуск (эрсий меттала).
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — «Ашаращца доттагIалла долчарна» (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — «Дукхаезача операй арешн сценаш».
19.14 — «Нохч-ГIалгIай ашарий концерт».

Хоттам

Тахан республике гIоллей Грознеи хуьцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 2—7 метр сиха мух а болаш, фегара температура республике гIолла 12—17, Грозне 14—16 градус йовхал а йолаш ха хила мег.

Кхоанен ломмен кIезиг-дукха кхоалленаш а йолаш, йоачан а йоацаш, бе-беча оагIонашкахьара секунде 2—7 метр сиха мух а болаш, фегара температура бийсашка 0—5, деношка 13—18 градус йовхал а йолаш ха латта тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-88; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехьаной — 2-85-64; корректорене — 2-89-86.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувла шинарен, ерен, шоаттен деношка

ОФ00327. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4978.